

EU-defensiebeleid in de schijnwerpers

EUROPESE
REKENKAMER

Inhoud

Paragraaf

01-11 | Kernboodschappen

01-07 | De analyse

08-11 | Uitdagingen en kansen

12-83 | Nader beschouwd

12-31 | Een veranderende context en toenemende EU-ambitie

12-19 | Triggers voor verandering

20-26 | Het governancekader is verankerd in de Verdragen

27-31 | Toename van de ambitie van de EU

32-54 | EU-maatregelen: toewerken naar gereedheid en een steeds meer gestructureerde aanpak

32-40 | Sterke stijging van de defensie-uitgaven van de lidstaten en toename van de financiële instrumenten van de EU

41-44 | Geactualiseerde regels om de toegang tot middelen te vergemakkelijken en de militaire mobiliteit te verbeteren

45-47 | Evoluerend governancekader

48-54 | De ontwikkeling van een defensiepartnerschap met Oekraïne en nauwere banden met de NAVO en andere partners

55-83 | Uitdagingen en kansen die voortvloeien uit het veranderende defensiebeleid van de EU

55-63 | Ontwikkelen van defensievermogens

64-71 | Uitdagingen in verband met financiering

72-75 | Nieuwe benaderingen van samenwerking en paraatheid op defensiegebied binnen de EU

76-83 | Complexe regelingen inzake governance en verantwoordingsplicht

Bijlagen

Bijlage I — EDIP — een geïntegreerde toolbox voor EU-defensie

Bijlage II — EU-voorkeursclausules in financieringsinstrumenten op defensiegebied

Bijlage III — Overzicht van de EU-middelen die in 2021–2027 aan defensie zijn toegewezen, per land⁽¹⁾ en per financieringsinstrument, per april 2026

Bijlage IV — Relevante publicaties van de ERK

Afkortingen

Verklarende woordenlijst

ERK-team

Kernboodschappen

De analyse

01 De veiligheidssituatie van de EU is de afgelopen jaren drastisch veranderd. De grootschalige aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne, die begin 2022 begon, maar ook de geopolitieke onrust met wereldwijd toenemende conflicten en de uitholling van de multilaterale wereldorde, hebben de EU-lidstaten doen inzien dat de EU slagvaardiger moet worden op het gebied van veiligheid en defensie. Dit betekent een verschuiving in het defensiebeleid van de EU: van crisisbeheersing en crisisrespons buiten de EU naar een grotere nadruk op de defensiegereedheid van de lidstaten.

02 Er is dan ook dringend behoefte aan een uitbreiding van de Europese productiecapaciteiten voor defensie en aan versterking van de eigen capaciteiten van de lidstaten op dit gebied. De Europese technologische en industriële defensiebasis (EDTIB) heeft echter te lijden gehad onder jarenlange onderinvesteringen en onvoldoende samenwerking tussen de lidstaten. Dit heeft geleid tot ontoereikende voorraden munitie en raketten, lange doorlooptijden voor de productie van defensieproducten, sterke afhankelijkheid van niet-Europese leveranciers en knelpunten in vervoersnetwerken. Als reactie op deze situatie heeft de EU verschillende initiatieven gelanceerd om de lidstaten in staat te stellen samen te werken en hun krachten te bundelen om de EDTIB te versterken.

03 Het doel van deze analyse is een actualisering te geven van het defensielandschap van de EU sinds onze [evaluatie van 2019 over de Europese defensie](#), en de risico's, uitdagingen en kansen in verband met recente EU-initiatieven op dit gebied onder de aandacht te brengen. Wij zijn voornemens onze belanghebbenden relevante informatie en analyses te bieden over het defensiebeleid van de EU en de meest recente ontwikkelingen daarin, met name over significante kwesties in verband met financieel beheer, governance, transparantie en verantwoordingsplicht. Ook verwijzen we naar de belangrijkste boodschappen van onze eerdere werkzaamheden op dit gebied.

04 Hoewel wordt erkend dat veiligheid en defensie in de EU steeds breder worden benaderd en hybride dreigingen, cyberbeveiliging en civiele paraatheid hier nu ook in worden betrokken, vallen deze buiten het bestek van deze analyse. Onze analyse is evenmin gericht op gebieden als de voorzieningszekerheid van kritieke grondstoffen, inlichtingen en beveiligde communicatie met behulp van in de ruimte gestationeerde technologieën, hoewel we het belang ervan voor defensie onderkennen.

05 In onze analyse wordt informatie gebundeld van de institutionele en niet-institutionele belanghebbenden die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het defensiebeleid van de EU: EU-actoren, de defensie-industrie en een aantal EU-deskundigen op het gebied van defensiebeleid. We onderzochten EU-wetgeving, beleidsdocumenten, verslagen en eerdere controlewerkzaamheden, evenals studies van onderzoeksinstellingen, denktanks en de academische wereld. We hielden besprekingen met de Europese Commissie, de Europese Dienst voor extern optreden, het Europees Defensieagentschap en het secretariaat-generaal van de Raad, vertegenwoordigers van de Europese defensie-industrie, de NAVO en beleidsdeskundigen.

06 De analyse bestrijkt de periode van 2020 tot juli 2026. Wij hebben de nadruk gelegd op de meest recente veranderingen en rekening gehouden met de laatste ontwikkelingen in het defensiebeleid van de EU.

07 Dit is geen controleverslag maar een analyse die voornamelijk is gebaseerd op openbaar beschikbare informatie of materiaal dat specifiek voor dit doel is verzameld.

Uitdagingen en kansen

08 In de Verdragen wordt defensie stevig verankerd onder de soevereiniteit van de lidstaten, met besluiten die unaniem moeten worden genomen en met beperkingen voor het supranationale optreden van de EU (zie paragraaf [22](#)). Met name sinds 2022 hebben zowel de lidstaten als de EU-instellingen echter maatregelen genomen om de defensie van de EU te versterken (zie de paragrafen [27-31](#)).

09 De lidstaten hebben hun defensie-uitgaven sterk opgevoerd: tussen 2020 en 2025 zijn deze met meer dan 79 % zijn toegenomen. Zij hebben deze middelen toegewezen om hun militaire vermogens te vergroten en Oekraïne te ondersteunen (zie de paragrafen [32-34](#)). Daarnaast hebben de lidstaten de Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, die ook vicevoorzitter van de Europese Commissie is, opgeroepen de nodige initiatieven te nemen opdat de EU uiterlijk in 2030 defensiegereedheid kan realiseren. De centrale strategische documenten waarmee dit nieuwe ambitieniveau wordt ondersteund, zijn het [strategisch kompas voor veiligheid en defensie](#) en het [witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#) (zie de paragrafen [28](#) en [29](#)).

10 Hoewel het niet is toegestaan om uit de EU-begroting operaties te financieren die gevolgen hebben op militair of defensiegebied, kan de begroting worden gebruikt om de EDTIB te versterken door middel van een industriebeleid voor defensie (zie de paragrafen [20-26](#)). De defensie-uitgaven van de EU bleven tot 2021 relatief bescheiden, met een toewijzing van 590 miljoen EUR. Sinds 2021 is er echter sprake van een aanzienlijke toename, aangezien de EU een reeks instrumenten heeft gelanceerd om meer grensoverschrijdende samenwerking op defensiegebied te bevorderen en de lidstaten aan te moedigen om binnen de EU en geassocieerde landen gezamenlijk vermogens en producten te ontwikkelen en aan te schaffen. Elk instrument is gericht op specifieke doelstellingen in verschillende stadia van de levenscyclus van de vermogensontwikkeling. Sommige van de instrumenten waren noodmaatregelen die na het begin van de grootschalige aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne werden ingevoerd, maar ze zijn inmiddels uitgegroeid tot langetermijnprogramma's om de Europese defensie te versterken. Voor de periode 2021-2027 is 11,3 miljard EUR toegewezen aan defensiegerelateerde programma's en is een geschat bedrag van 20,6 miljard EUR uit andere fondsen overgeheveld naar defensiedoelstellingen. Daarnaast zal er tot 150 miljard EUR aan leningen aan de lidstaten ter beschikking worden gesteld. De financiering voor defensie op EU-niveau zal in de komende begrotingscyclus naar verwachting verder stijgen, afhankelijk van de goedkeuring van de voorgestelde begroting voor 2028-2034. Dit alles betekent een cruciaal moment voor de EDTIB, aangezien de ontwikkeling en integratie ervan — voor het eerst — een kerndoelstelling van de Europese industriestrategie vormen (zie de paragrafen [36-39](#) en [41](#)).

11 We hebben verschillende kansen, uitdagingen en risico's in verband met de bovengenoemde ontwikkelingen in kaart gebracht.

- De uitdagende veiligheidscontext in combinatie met een hoger niveau van financiering biedt mogelijkheden om de capaciteiten van de EDTIB uit te breiden, innovatie en technologieën voor tweërlei gebruik te stimuleren en nieuwe vormen van samenwerking te ontwikkelen, zoals defensieclusters en vermogenscoalities, en tegelijkertijd strategische partnerschappen te versterken, met name met Oekraïne (zie de paragrafen [55](#), [56](#), [72](#) en [73](#)).
- Ondanks ambitieuze EU-plannen en stijgende uitgaven is het vanwege aanhoudende grote beperkingen moeilijk om in 2030 defensiegereedheid te realiseren. Onvoldoende coördinatie tussen verschillende EU-financieringsstromen, alsook tussen EU- en nationale financiering, in combinatie met het ontbreken van een doeltreffend top-downplanningsproces van de EU, kan leiden tot gefragmenteerde investeringen, dubbel werk of hardnekkige vermogenstekorten. De financiering kan nog steeds ontoereikend zijn om de overeengekomen defensieprioriteiten aan te pakken en de toewijzing van aanvullende financiering vertaalt zich niet onmiddellijk in operationele vermogens, aangezien de ontwikkeling daarvan tijd vergt (zie de paragrafen [57-63](#)).
- Door lidstaten via EU-voorkeursclausules te stimuleren hun defensiesystemen bij Europese leveranciers aan te schaffen, zou de afhankelijkheid van niet-Europese leveranciers op de lange termijn kunnen worden verminderd, maar dit zou moeten worden afgewogen tegen de operationele behoeften op korte termijn (zie de paragrafen [55-59](#)).
- Als de opgevoerde financiering niet op de juiste wijze wordt ingezet, brengt dit uitvoeringsrisico's met zich mee, zoals een beperkt effect op de aanpak van vermogenstekorten als gevolg van hoge inflatiecijfers, of het vaststellen van uitgavendoelstellingen zonder bijbehorende prestatie-eisen. Het kan ook leiden tot knelpunten op het gebied van materialen, belangrijke componenten of geschoold personeel, waardoor het moeilijk is om de toegewezen middelen te gebruiken (zie de paragrafen [64-67](#)).

- Het toenemende gebruik van met schulden gefinancierde defensie-uitgaven, door de EU gedekte leningen en de activering van flexibiliteitsclausules kunnen de budgettaire houdbaarheid ondermijnen doordat het terugdringen van de overheidsschuld wordt vertraagd, de voorwaardelijke verplichtingen toenemen en de headroom (marge) van de EU-begroting sterker onder druk komt te staan bij gebrek aan een passende voorziening (zie de paragrafen [65](#) en [68](#)).
- Het defensiebeleid van de EU wordt gekenmerkt door een complex institutioneel kader en een bestuursstructuur op verschillende niveaus. Dit brengt significante coördinatieproblemen met zich mee voor de verschillende actoren en vergroot het risico op overlappende verantwoordelijkheden. De regelingen inzake financiële verantwoordingsplicht zijn al even complex en variëren naargelang het financieringsinstrument en de betrokken entiteit. Het ontbreken van een controlemandaat voor alle betrokken organen en instrumenten beperkt het vermogen van de ERK om haar rol van externe auditor volledig te vervullen (zie de paragrafen [76-81](#)).

Nader beschouwd

Een veranderende context en toenemende EU-ambitie

Triggers voor verandering

12 De afgelopen jaren hebben verschillende gebeurtenissen de houding ten opzichte van defensie in de hele EU veranderd. Het resultaat is een nieuw en veranderend beleidsklimaat dat mede wordt gevormd door de mondiale veiligheidssituatie, die over het algemeen verslechtert.

13 De grootschalige aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne begon op 24 februari 2022 en vormde een keerpunt voor de Europese defensie. De terugkeer van conventionele, intensieve oorlogvoering in haar omgeving heeft de EU zowel economisch als politiek getroffen. De oorlog heeft geleid tot een daling van de bbp-groei in de EU ten opzichte van de prognoses van vóór de oorlog, en tot een energiecrisis en een crisis in verband met de kosten van levensonderhoud die de inflatie hebben opgedreven¹. Daarnaast zijn meer dan 4,5 miljoen Oekraïners naar EU-lidstaten gevlucht². Op politiek vlak heeft de oorlog ervoor gezorgd dat defensiekwesties binnen de EU een centrale rol zijn gaan spelen, zoals dat sinds het einde van de Koude Oorlog niet meer in Europa is voorgekomen.

¹ [Economic impact of Russia's war on Ukraine: European Council response](#), Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, februari 2024.

² [Ukraine Refugee Situation](#), Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen.

14 Al lang voordat de oorlog in Oekraïne uitbrak, had het gebrek aan samenwerking tussen de lidstaten al geleid tot inefficiëntie bij de ontwikkeling van defensievermogens. De EDTIB was beïnvloed door jarenlange onderinvesteringen (bekend als het “vredesdividend”)³ en de toegang tot financiering blijft vandaag de dag een significante beperking vormen, met name voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo’s)⁴. Volgens de [gezamenlijke mededeling over de analyse van de lacunes op het gebied van defensie-investeringen en de te volgen koers](#), die in mei 2022 werd gepubliceerd, schatte de Commissie dat indien alle lidstaten tussen 2006 en 2020 2 % van hun bbp aan defensie hadden besteed, dit neerkwam op 1,1 biljoen EUR extra aan defensie-uitgaven⁵. Daarnaast schatte de Onderzoeksdienst van het Europees Parlement (EPRS) dat de kosten die voortvloeien uit het ontbreken van gemeenschappelijke actie op EU-niveau (de “kosten van een niet-verenigd Europa” genoemd) op het gebied van defensie-uitgaven variëren van 18 miljard EUR tot 57 miljard EUR per jaar⁶.

15 De Russische oorlog tegen Oekraïne heeft grote kwetsbaarheden op defensiegebied in de EU-lidstaten aan het licht gebracht, wat een weerspiegeling is van deze decennia van onderinvesteringen. De EU-voorraden aan munitie en raketten volstonden niet om te kunnen voldoen aan de eisen die worden gesteld aan de ondersteuning van een partner die betrokken is bij intensieve oorlogvoering (zie [kader 1](#)). De industrie wordt geconfronteerd met decennia van kleinschalige productie⁷ en een beperkte toename van de industriële capaciteit om voorraden aan te vullen⁸, wat nog wordt verergerd door lange doorlooptijden voor de productie van defensieproducten. Daarnaast bleek uit ons [verslag van 2025 over militaire mobiliteit](#) dat de knelpunten in vervoersnetwerken van invloed zijn op de militaire mobiliteit, waardoor het vermogen van de Europese strijdkrachten om zich efficiënt over het continent te verplaatsen, wordt beperkt. Zie [bijlage IV](#) voor een overzicht van relevante door de ERK uitgebrachte documenten.

³ Sebastian Clapp, “EU Member States’ defence budgets”, EPRS, maart 2026, blz. 1.

⁴ Europese Commissie, “Access to equity financing for European defence SMEs”, 2024, blz. 9.

⁵ JOIN(2022) 24, gezamenlijke mededeling over de analyse van de lacunes op het gebied van defensie-investeringen en de te volgen koers, blz. 5.

⁶ Marco Centrone en Meenakshi Fernandes, [Improving the quality of European defence spending. Cost of non-Europe report](#), Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, november 2024.

⁷ Hannah Aries, Bastian Giegerich en Tim Lawrenson, [The Guns of Europe: Defence-industrial Challenges in a Time of War](#), Internationaal Instituut voor strategische studies, 19 juni 2023.

⁸ [Militaire steun van de EU voor Oekraïne](#), Europese Commissie, 24 april 2026.

Kader 1

155mm artilleriemunitie: overbruggen van de kloof tussen de vraag op het slagveld en de industriële capaciteit van de EU

Artillerie blijft een centrale rol spelen in de oorlog in Oekraïne, waardoor de vraag naar 155mm-munitie groot blijft. In 2022 hebben Oekraïense strijdkrachten ongeveer 6 000-8 000 granaten per dag (180 000-240 000 per maand) afgevuurd⁹. Recentere ramingen wijzen op 150 000-200 000 per maand, tegenover 600 000 voor Rusland¹⁰.

Ter vergelijking: de EU-productie bleef in 2022 beperkt tot 300 000 à 400 000 granaten per jaar, wat het gevolg was van decennia van inkrimping van de Europese industriële defensiecapaciteit.

In maart 2023 bereikte de [Raad van de EU](#) overeenstemming over een driedelige aanpak, bestaande uit 1) de terugbetaling aan de EU-lidstaten van munitie en raketten die uit hun bestaande voorraden aan Oekraïne zijn gedoneerd, 2) de gezamenlijke aankoop van 155 mm-munitie en de componenten daarvan, alsook raketten, en 3) het opvoeren van de industriële steun, met name op grond van de [verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie](#) (Act on Supporting Ammunition Production — ASAP), met een streefdoel van één miljoen granaten binnen twaalf maanden.

Ondanks vertragingen is de productie toegenomen. De lidstaten hebben in november 2024 één miljoen stuks artilleriemunitie (155 mm-granaten en raketten) aan Oekraïne geleverd¹¹, acht maanden na de termijn van maart 2024 die in maart 2023 was vastgesteld.

Bron: Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, [Reinforcing the EU's defence industry](#), maart 2026.

⁹ [SWD\(2024\) 515](#), werkdocument van de diensten van de Commissie voor het EDIP.

¹⁰ Euromaidan press, “[Frontline report: Europe moves fast—for once—and floods Ukraine with shells](#)”, 2 mei 2025.

¹¹ Francesco Bortoletto, “[EU managed to deliver one million shells to Kyiv](#)”, EU News, 20 november 2024.

16 Hybride aanvallen hebben de Europese infrastructuur in toenemende mate getroffen en zijn de afgelopen jaren ook in intensiteit toegenomen. Het gaat onder meer om sabotage, de verstoring van kritieke infrastructuur, cyberaanvallen, buitenlandse informatiemaniplatie en inmenging, en pogingen om de democratie en verkiezingsprocessen te ondermijnen¹². De combinatie van conventionele oorlogvoering en hybride aanvallen heeft de EU en haar lidstaten ertoe gebracht meer nadruk te leggen op de noodzaak om de traditionele defensievermogens op te voeren en tegelijkertijd de interne en externe veiligheidsdimensie en een maatschappijbrede benadering van veiligheid en paraatheid te combineren.

17 Naast de oorlog in Oekraïne is de mondiale veiligheid ook in andere opzichten verslechterd. Geopolitieke onrust en conflicten over de hele wereld, zoals de oorlogen in het Midden-Oosten en de uitholling van de multilaterale wereldorde¹³, hebben geleid tot de behoefte aan strategische autonomie in de EU. De verslechtering van de veiligheidssituatie ging gepaard met veranderingen in de Europese veiligheids- en defensiearchitectuur. Hoewel de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) een hoeksteen blijft van de collectieve verdediging voor die EU-lidstaten die tevens [NAVO-bondgenoten](#) zijn, is het streven van de EU om haar strategische autonomie te versterken en te zorgen voor een betere lastenverdeling binnen de NAVO toegenomen. Voor de 23 EU-lidstaten die ook NAVO-bondgenoten zijn, heeft dit geleid tot meer vastleggingen voor defensie-uitgaven¹⁴ en tot de noodzaak om de versterking van hun defensievermogens binnen zowel de NAVO als de EU te coördineren.

¹² [Hybride activiteiten van Rusland: EU-sancties](#), Europese Raad, Raad van de Europese Unie, 21 april 2026.

¹³ [Foresight report 2025 — Resilience 2.0 — Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty](#), Europese Commissie, 2025.

¹⁴ [De verklaring op de top van Den Haag](#), afgegeven door de staatshoofden en regeringsleiders van de NAVO die deelnamen aan de vergadering van de Noord-Atlantische Raad van 25 juni 2025 in Den Haag.

18 De oorlog in Oekraïne heeft ook de aandacht gevestigd op de versnippering en complexiteit van de waardeketens van de defensie-industrie en haar sterke afhankelijkheid van leveranciers van buiten de EU. Vanaf het begin van de oorlog in Oekraïne tot juni 2023 was 78 % van de defensieaankopen door EU-lidstaten afkomstig van buiten de EU, waarbij de VS alleen al goed waren voor 63 %¹⁵. Hoewel er verschillende maatstaven zijn om deze afhankelijkheid te meten, tonen zij stevast aan dat een aanzienlijk deel van de defensie-uitgaven van de EU naar leveranciers van buiten de EU gaat, met name naar de Verenigde Staten^{16,17}. Van oudsher voeren de VS aanzienlijk meer uit naar de EU dan de EU naar de VS¹⁸. Hoewel de eerste tekenen kunnen wijzen op een verminderde afhankelijkheid van Amerikaanse wapenaankopen¹⁹, heeft de EU haar aankopen bij de VS in de jaren na de start van de grootschalige agressieoorlog van Rusland tegen Oekraïne opgevoerd²⁰. Dit heeft geleid tot oproepen om de Europese stijging van de defensie-uitgaven in toenemende mate te richten op de EDTIB.

¹⁵ JOIN(2024) 10, gezamenlijke mededeling over een nieuwe strategie voor de Europese defensie-industrie.

¹⁶ Juan Mejino-Lopez en Guntram B. Wolff, “Europe’s dependence on US foreign military sales and what to do about it”, Bruegel, 13 oktober 2025.

¹⁷ Alex Burilkov, Katelyn Bushnell, Juan Mejino-López, Thomas Morgan en Guntram B. Wolff, “Fit for war by 2030? European rearmament efforts vis-à-vis Russia”, Bruegel & Kiel Institute for the World Economy, juni 2025.

¹⁸ Daniel Fiott, *The poison pill — EU defence on US terms?*, European Union Institute for Security Studies, juni 2019.

¹⁹ Giuseppe Spatafora, “The foreign policy-first president? US external action under Trump 2.0 — in data”, Instituut voor veiligheidsstudies van de Europese Unie, februari 2026.

²⁰ Juan Mejino-López en Guntram B. Wolff, *Europe’s dependence on US foreign military sales and what to do about it*, Bruegel, 13 oktober 2025.

19 De roep om een sterkere industriële basis moet worden gezien tegen de achtergrond van snelle technologische ontwikkelingen en toenemende wereldwijde concurrentie om grondstoffen. Innovaties — zoals kwantumtechnologieën, biotechnologie, neurotechnologie, geavanceerde materialen en robotica — zullen de komende tien jaar steeds prominenter worden²¹. Deze kunnen voor zowel civiele als militaire doeleinden worden gebruikt en vereisen vaak dezelfde middelen. Strategische grondstoffen zijn even belangrijk voor groene en digitale technologieën als voor defensie- en lucht- en ruimtevaarttoepassingen²². De EU is momenteel sterk afhankelijk van de invoer van deze stoffen, vaak uit één enkel land buiten de EU²³. Op deze manier hangen de kwetsbaarheden binnen de EDTIB samen met de bredere vraagstukken van strategische autonomie en voorzieningszekerheid. Dit betekent dat op andere beleidsterreinen steeds vaker defensiegerelateerde invalshoeken worden meegenomen. Deze vele op elkaar inwerkende factoren hebben geleid tot een gevoel van urgentie op het gebied van defensie.

Het governancekader is verankerd in de Verdragen

20 De instellingen, organen en agentschappen van de EU en de lidstaten hebben sinds het begin van de grootschalige Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne maatregelen genomen om de defensie van de EU te versterken. Deze acties vinden plaats tegen de achtergrond van een door de Verdragen vormgegeven governancekader. De rol van de EU-instellingen op het gebied van defensie is van oudsher beperkt. Bij het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), zoals gewijzigd in 2007²⁴ en van kracht sinds 2009, werd het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) ingevoerd. In het VEU werden de huidige rollen van de institutionele actoren op het gebied van defensie explicieter omschreven. Het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) vormt een aanvulling op het VEU en regelt hoe de EU haar interne markt en economie beheert, en dient als rechtsgrondslag voor de instrumenten van de defensie-industrie van de EU (*figuur 1*).

²¹ Foresight report 2025 — Resilience 2.0 — Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty, Europese Commissie, 2025.

²² Speciaal verslag 04/2026: “Kritieke grondstoffen voor de energietransitie — Geen rotsvast beleid”.

²³ Ibid.

²⁴ Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

21 Het GVDB maakt deel uit van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en behandelt aangelegenheden die verband houden met de veiligheid van de EU, waaronder een “geleidelijke bepaling van een gemeenschappelijk defensiebeleid dat kan leiden tot een gemeenschappelijke defensie”. Het algemene buitenlands beleid van de EU wordt aangestuurd door de Europese Raad (bestaande uit de staatshoofden en regeringsleiders). Binnen de Raad van de EU vallen defensie en veiligheid onder de bevoegdheid van de Raad Buitenlandse Zaken (die bestaat uit de ministers van Buitenlandse Zaken en, wanneer defensiekwesties op de agenda staan, ook uit de ministers van Defensie). De Europese Dienst voor extern optreden (EDEO), met inbegrip van de Militaire Staf van de EU (EUMS), is de diplomatieke tak van de EU en handelt onder het gezag van de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, die ook vicevoorzitter van de Europese Commissie (HV/VV) is²⁵. Het [Europees Defensieagentschap](#) (EDA) is een in 2004 opgericht EU-agentschap dat onder het gezag van de Raad van de EU opereert en de Raad en de lidstaten ondersteunt bij hun inspanningen om de defensievermogens van de EU te verbeteren.

²⁵ Besluit [2010/427/EU](#) van de Raad tot vaststelling van de EDEO.

Figuur 1 | Het defensiebeleid en governancekader van de EU

Interactie tussen het intergouvernementele en het supranationale niveau via commissies, deelname aan vergaderingen enz.

ASAP — verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie, **GBVB** — gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, **DG DEFIS** — directoraat-generaal Defensie-industrie en Ruimtevaart, **EDA** — Europees Defensieagentschap, **EDF** — Europees Defensiefonds, **EDIP** — industrieel ontwikkelingsprogramma voor de Europese defensie, **EDIP** — programma voor de Europese defensie-industrie, **Edirpa** — instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen, **EDTIB** — Europese technologische en industriële defensiebasis, **EDEO** — Europese Dienst voor extern optreden, **EUMS** — militaire staf van de EU, **HV/VV** — hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid / vicevoorzitter van de Europese Commissie, **PADR** — voorbereidende actie inzake defensieonderzoek, **PESCO** — permanente gestructureerde samenwerking, **VEU** — Verdrag betreffende de Europese Unie, **VWEU** — Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, **SAFE** — instrument Optreden voor de veiligheid van Europa

Bron: ERK, op basis van informatie van de Commissie, de Raad en het Parlement.

22 Het huidige rechtskader biedt de lidstaten de mogelijkheid om op vrijwillige basis samen te werken op het gebied van defensiebeleid, waarbij de bevoegdheden van de Commissie voornamelijk worden beperkt tot het beleid inzake de defensie-industrie. Aangezien defensie een van de belangrijkste uitingen van nationale soevereiniteit is, behouden de lidstaten een leidende rol en blijft het defensiebeleid van de EU fundamenteel intergouvernementeel, met specifieke regels en procedures die verschillen van die van ander EU-beleid. Defensie blijft dan ook stevig verankerd in de lidstaten, waarbij supranationaal optreden van de EU begrensd is. Dit betekent dat de Raad een centraal standpunt inneemt met betrekking tot het defensiebeleid van de EU en een belangrijke besluitvormer is, waarbij besluiten met betrekking tot het GBVB en het GVDB in het algemeen met eenparigheid van stemmen moeten worden genomen.

23 Het GVDB is het EU-kader voor crisisbeheersing en defensiesamenwerking dat de lidstaten in staat stelt civiele en militaire missies en operaties in het kader van het GVDB buiten de EU uit te voeren als onderdeel van de geïntegreerde EU-aanpak van externe conflicten en crises²⁶. Het ondersteunt vredeshandhaving, conflictpreventie en de versterking van de internationale veiligheid, vaak in samenwerking met internationale organisaties zoals de Verenigde Naties (VN) en de NAVO. De EU heeft in het kader van het GVDB talrijke civiele missies en militaire operaties in het buitenland opgezet. Civiele missies worden gefinancierd uit de EU-begroting en zijn afhankelijk van de vermogens die door de lidstaten ter beschikking worden gesteld (artikel 42 VEU). Overeenkomstig artikel 41, lid 2, VEU kunnen uitgaven die voortvloeien uit operaties die gevolgen hebben op militair of defensiegebied in beginsel niet uit de EU-begroting worden gefinancierd. De kosten van militaire missies en operaties worden daarom in de eerste plaats door de deelnemende lidstaten gefinancierd via specifieke intergouvernementele mechanismen en nationale bijdragen. De financieringsregelingen variëren naargelang van de betrokken missie of operatie²⁷.

²⁶ [Het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid](#), EDEO, 24 september 2025.

²⁷ Bruno Bilquin, [EU missions and operations abroad](#), Onderzoeksdienst van het Europees Parlement, 29 oktober 2024.

24 Het samenwerkingskader tussen de lidstaten omvat ook verschillende op de verdragen gebaseerde initiatieven en entiteiten die buiten de begroting om worden gefinancierd met bijdragen van de lidstaten. Dit omvat bijvoorbeeld het [EDA](#), dat een belangrijke rol speelt bij de ondersteuning van de ontwikkeling van defensievermogens en de bevordering van defensiesamenwerking in de EU en de [permanente gestructureerde samenwerking](#) (PESCO). De PESCO, die in 2017 door 23 lidstaten werd geactiveerd en nu 26 deelnemers telt, is een op de verdragen gebaseerd samenwerkingskader om gezamenlijk vermogensontwikkeling te plannen, te ontwikkelen en daarin te investeren en de operationele paraatheid, interoperabiliteit en doeltreffendheid van de strijdkrachten te vergroten door middel van juridisch bindende verbintenissen. Het PESCO-secretariaat bestaat uit vertegenwoordigers van het EDA en de EDEO, met inbegrip van de EUMS. In de periode 2017-2025 heeft de [PESCO](#) in totaal 83 samenwerkingsprojecten opgeleverd (waarvan er 74 nog lopen) op land-, zee-, lucht- en ruimtevaart- en op cybergebiebied.

25 [Artikel 42, lid 7, VEU](#) vormt de rechtsgrondslag voor de clausule betreffende wederzijdse bijstand van de EU. Zodra een lidstaat die op zijn grondgebied is aangevallen de clausule in werking heeft gesteld, zijn de andere lidstaten verplicht om met alle middelen waarover zij beschikken hulp en bijstand te verlenen. Deze bijstand moet in overeenstemming zijn met de verbintenissen in het kader van de NAVO (voor de lidstaten die ook NAVO-bondgenoten zijn) en mag niet in strijd zijn met het specifieke karakter van het veiligheids- en defensiebeleid van de lidstaten (voor de lidstaten die geen NAVO-bondgenoten zijn). Frankrijk heeft de clausule slechts eenmaal ingeroepen, na de terroristische aanslagen in november 2015. De EU-lidstaten houden regelmatig op scenario's gebaseerde besprekingen en oefeningen om meer inzicht te krijgen in de uitvoering van de clausule, de paraatheid te vergroten en veerkracht op te bouwen. Sinds maart 2026, nadat Cyprus tijdens de oorlog tussen Iran, Israël en de Verenigde Staten het doelwit was geworden van drones, zijn de discussies over de wijze waarop de clausule in de praktijk moet worden gebracht in een stroomversnelling gekomen om de uitdagingen in verband met de praktische toepassing ervan aan te pakken²⁸.

²⁸ [EU to game out bloc's mutual assistance clause in case of attack](#), Politico, 17 april 2026.

26 Het VWEU verleent de Commissie de bevoegdheid om het concurrentievermogen van de Europese defensie-industrie te ondersteunen. Dit beleidsterrein stelt de Commissie in staat de samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van defensieonderzoek, -ontwikkeling en -productie te bevorderen, zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheid van de lidstaten om hun eigen nationale defensieprioriteiten en -strategieën vast te stellen. Door het beleid inzake de defensie-industrie te bevorderen, kan de Commissie een rol spelen bij de versterking van de EDTIB door middel van initiatieven die gezamenlijke investeringen aanmoedigen. Wat defensie betreft, beperken de Verdragen de bevoegdheden van de Commissie in feite voornamelijk tot haar meer traditionele bevoegdheden op het gebied van de interne markt, handel en industrie. Door middel van besluiten en conclusies van de Raad kunnen de lidstaten de Commissie opdracht geven en verzoeken om verdere initiatieven te nemen op het gebied van defensie.

Toename van de ambitie van de EU

27 Vooral sinds 2022 zijn de EU-lidstaten zich er steeds meer van bewust geworden dat de EU op het gebied van veiligheid en defensie meer slagkracht moet krijgen. Dit betekent een verschuiving in het defensiebeleid van de EU: van crisisbeheersing en crisisrespons buiten de EU naar een grotere nadruk op de defensiegereedheid van de lidstaten.

28 Op 11 maart 2022, slechts twee weken na het begin van de grootschalige Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne, presenteerden de staatshoofden of regeringsleiders van de EU de [Verklaring van Versailles](#), waarin werd opgeroepen tot versterking van de defensievermogens van de EU en het zetten van verdere beslissende stappen om de Europese soevereiniteit op te bouwen. Kort daarna volgde het [strategisch kompas voor veiligheid en defensie](#), met een plan om de strategische autonomie van de EU te vergroten en van de EU een sterkere en slagvaardigere veiligheidsverstrekker voor haar burgers te maken. Het strategisch kompas, dat onder leiding van de HV/VV en in nauwe samenwerking met de Commissie en het EDA tot stand is gekomen, werd op 22 maart 2022 door alle 27 lidstaten goedgekeurd en vormt een belangrijke mijlpaal voor het Europese veiligheids- en defensiebeleid als een door de lidstaten aangestuurd overkoepelend kader. In reactie op de oproep van de Raad om meer ambitie te tonen op het gebied van EU-defensie presenteerden de Commissie en de HV/VV een [analyse van de lacunes op het gebied van defensie-investeringen](#) die moeten worden weggewerkt om deze nieuwe ambities te verwezenlijken.

29 Om dit nieuwe ambitieniveau te ondersteunen, werken de Commissie en de EDEO (met inbegrip van de EUMS) ook aan de aanvulling en uitbreiding van de individuele defensie-inspanningen van de lidstaten met het oog op “de bouw van een echte Europese defensie-unie”²⁹. De Commissie en de HV/VV hebben verschillende initiatieven en strategische documenten gepresenteerd om uiterlijk in 2030 defensiegereedheid te bereiken (*figuur 2*). Het centrale strategische document is het [witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#), waarin de mogelijkheden voor de lidstaten worden uiteengezet om samen te werken en hun inspanningen te bundelen bij het aanpakken van de vermogenstekorten en het versterken van de EDTIB. Volgens de [routekaart voor defensiegereedheid 2030](#) houdt defensiegereedheid in dat de vermogens worden ontwikkeld en verworven die nodig zijn voor moderne oorlogvoering. Dit vereist dat Europa beschikt over een industriële defensiebasis, om zo een strategisch voordeel en de nodige onafhankelijkheid te verkrijgen met geavanceerde innovatie en snelle massaproductie op kritieke momenten³⁰.

²⁹ De keuze van Europa. Politieke beleidslijnen voor de volgende Europese Commissie 2024-2029, Ursula von der Leyen, 18 juli 2024.

³⁰ JOIN(2025) 27, gezamenlijke mededeling over de routekaart voor defensiegereedheid 2030.

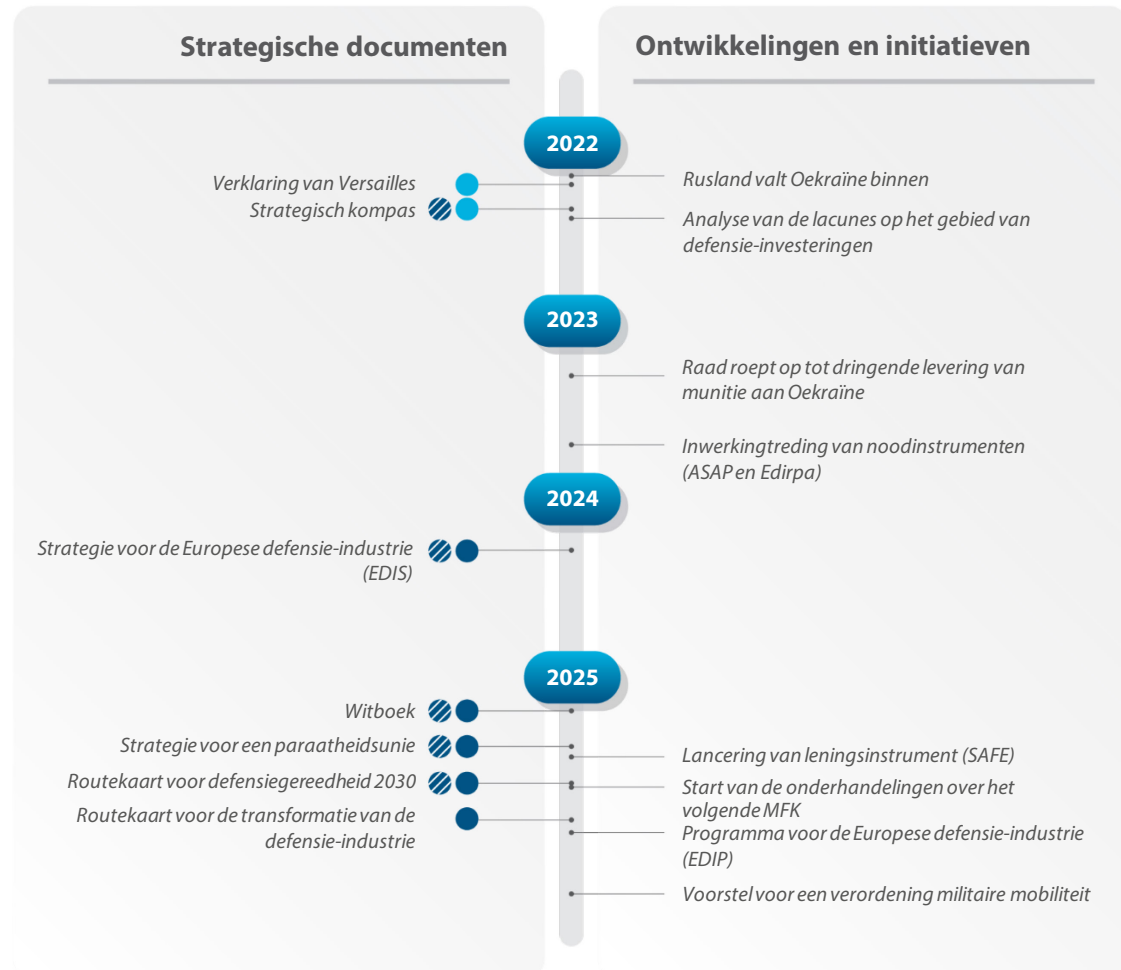
Figuur 2 | Tijdschema van relevante strategische documenten en initiatieven

Auteurs van documenten:

● Commissie

● Raad

● HV/VV

Bron: ERK, op basis van informatie van de Commissie, de Raad en het Parlement.

30 Om het strategische kader voor kerndefensie te versterken, werken de Commissie en de HV/VV ook aan een “holistische” aanpak om voorbereid te zijn op conflicten en crises, waarbij defensie en veiligheid aan elkaar worden gekoppeld. Als recente stap in die richting vormt de [strategie voor een paraatheidsunie](#) van 2025 een aanvulling op het strategische doel van defensiegereedheid. De strategie is gericht op drie benaderingen: een geïntegreerde aanpak die alle risico’s omvat, een maatschappijbrede benadering en een overheidsbrede aanpak. Dit betekent het voorbereiden op alle soorten gevaren, in plaats van ze afzonderlijk aan te pakken. Het houdt ook in dat alle sectoren, organisaties en burgers moeten worden betrokken om te zorgen voor coördinatie en samenwerking tussen overheidsinstanties en -departementen, en dat de externe dimensie van veiligheid moet worden gekoppeld aan paraatheidsmaatregelen in de EU.

31 De opkomst van nieuwe technologieën die relevant zijn voor zowel civiel als militair gebruik, en de algemene zorgen over de veerkracht van waardeketens, hebben de EU er ook toe aangezet na te gaan hoe civiel-militaire synergieën kunnen worden benut³¹. Door de veranderende aard van moderne conflicten, waarbij steeds meer gebruik wordt gemaakt van disruptieve technologieën, is het bezit van een technologische voorsprong een doorslaggevende factor voor militaire superioriteit.

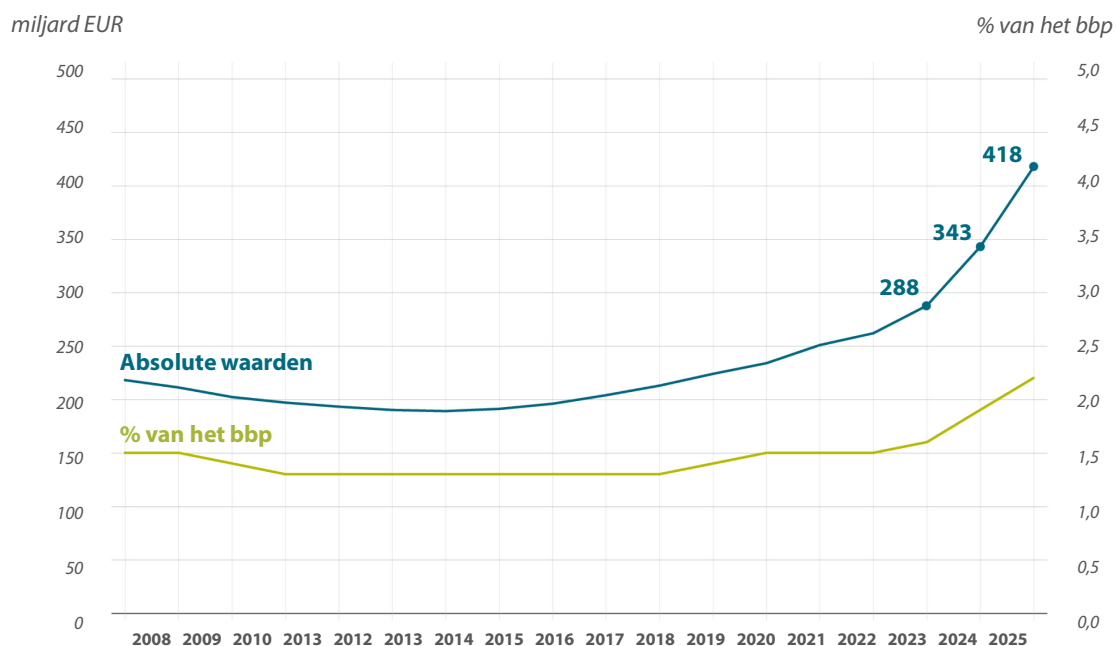
EU-maatregelen: toewerken naar gereedheid en een steeds meer gestructureerde aanpak

Sterke stijging van de defensie-uitgaven van de lidstaten en toename van de financiële instrumenten van de EU

32 Sinds 2022 zijn zowel op het niveau van de EU als op het niveau van de afzonderlijke lidstaten extra financiële middelen vrijgemaakt om de gevolgen van jarenlange onderinvesteringen aan te pakken. Als reactie op de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne zijn de collectieve jaarlijkse defensiebegrotingen van de EU sterk gestegen, van 262 miljard EUR in 2022 tot een gecombineerd totaal van 418 miljard EUR in 2025 ([figuur 3](#)). In 2026 moeten de begrotingen van de lidstaten samen naar schatting 454 miljard EUR bedragen. Over het geheel genomen stegen de gecombineerde defensie-uitgaven van de lidstaten (in constante prijzen) tussen 2020 en 2025 met 78,6 %³².

³¹ COM(2025) 484, mededeling van de Commissie over het strategisch prognoseverslag 2025.

³² EDA, [Defence Data 2025-2026](#).

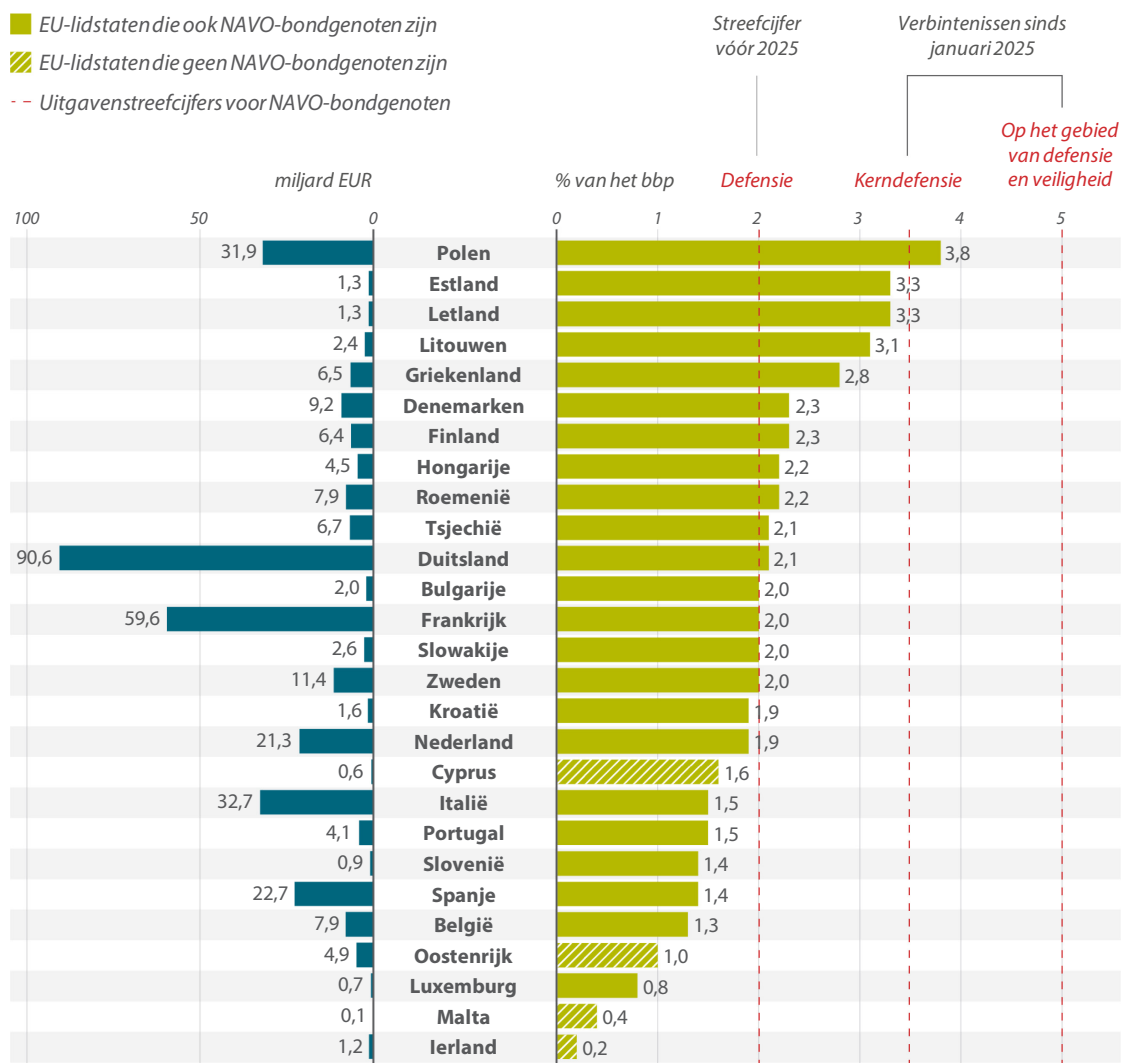
Figuur 3 | Defensie-uitgaven van de EU-lidstaten

Bron: ERK, op basis van de [defensiegegevens van het EDA voor 2025-2026](#) (voor de absolute waarden) en het [portaal voor defensiegegevens van het EDA](#) (voor het percentage van het bbp)

33 In 2014 kwamen de NAVO-bondgenoten overeen om ten minste 2 % van hun jaarlijkse bbp aan defensie te besteden³³. In 2025 hebben de NAVO-bondgenoten zich verbonden tot hogere streefcijfers van 3,5 % voor kerndefensie-uitgaven en 1,5 % voor defensie- en veiligheidsgerelateerde uitgaven (bv. om kritieke infrastructuur te beschermen, netwerken te verdedigen, civiele paraatheid en veerkracht te waarborgen, te innoveren en de industriële defensiebasis te versterken), waardoor het totaal tegen 2035 op 5 % van het jaarlijkse bbp komt. **Figuur 4** toont de defensie-uitgaven van de EU-lidstaten als percentage van het bbp voor 2024. Volgens [het EDA](#) hebben alle NAVO-bondgenoten van de EU in 2025 het streefcijfer van 2 % voor defensie-uitgaven gehaald of overschreden³⁴.

³³ [Wales Summit Declaration](#), NAVO, 5 september 2014.

³⁴ [Defence expenditures and NATO's 5 % commitment](#), NAVO, 10 april 2026.

Figuur 4 | Defensie-uitgaven van de EU-lidstaten in 2024

Bron: ERK, op basis van de [defensiegegevens van het EDA voor 2024-2025](#).

34 Deze extra middelen worden ingezet om de nationale militaire vermogens te versterken en langdurige tekortkomingen op het gebied van vermogen aan te pakken (zie paragraaf 29). Tegelijkertijd is een deel van deze uitgaven besteed aan militaire steun aan Oekraïne, hetzij via bilaterale bijstand, hetzij via de Europese Vredesfaciliteit (EPF) (kader 2). In dit verband wordt 6,4 miljard EUR van de ongeveer 75,2 miljard EUR die de EU en de lidstaten in de periode 2022-2025 hebben vrijgemaakt voor militaire steun aan Oekraïne³⁵, via de EPF verstrekt.

³⁵ Militaire steun van de EU voor Oekraïne, Europese Raad, 24 april 2026.

Kader 2

De Europese Vredesfaciliteit (EPF)

De EPF werd in maart 2021 opgericht als een fonds buiten de EU-begroting. De faciliteit bestaat uit twee pijlers.

- Steunmaatregelen: deze pijler wordt steeds vaker gebruikt ter ondersteuning van de levering van dodelijke en niet-dodelijke militaire uitrusting aan partnerlanden (bv. munitie, raketten, beschermingsmiddelen, eersthulpkits).
- Operaties: deze pijler financiert de gemeenschappelijke kosten van militaire GVDB-missies en -operaties (het grootste deel van de kosten wordt gedragen door de deelnemende lidstaten). Een van de belangrijkste lopende missies is de militaire bijstandsmissie van de EU ter ondersteuning van Oekraïne (EUMAM Ukraine) ([kader 5](#)).

De totale financiële steun die via de EPF voor de periode 2021-2027 werd toegewezen, bedroeg 17 miljard EUR, waarvan ongeveer twee derde aan Oekraïne werd toegewezen.

Bron: ERK, op basis van de [Europese Vredesfaciliteit](#) — Consilium.

35 De EDTIB blijft sterk gefragmenteerd en wordt gedomineerd door “nationale kampioenen” die voornamelijk de binnenlandse markten bedienen, maar ook belangrijke uitvoermarkten buiten de EU hebben³⁶. In 2021 werd slechts ongeveer 18 % van het totale defensiematerieel van de lidstaten gezamenlijk aangekocht en werd 7 % van de uitgaven voor defensieonderzoek en -technologie gezamenlijk besteed. Dit ligt ruim onder de respectieve benchmarks van 35 % en 20 % (die niet worden omgezet in bindende nationale doelstellingen) die in november 2007 door de ministeriële stuurgroep van het EDA zijn vastgesteld³⁷. Zowel de gezamenlijke aankoop van defensiematerieel als de gezamenlijke uitgaven voor onderzoek en technologie zijn sinds de vaststelling ervan achtergebleven bij de benchmarks³⁸. Sinds 2022 heeft het EDA echter niet consistent verslag uitgebracht over de status van gezamenlijke aanbestedingen vanwege onvolledige gegevens van de lidstaten. Het EDA heeft verklaard dat de EU-instrumenten waarschijnlijk zullen leiden tot een toename van gezamenlijke aanbestedingen, maar dat een betere monitoring in de lidstaten van essentieel belang is om de impact van de financiële steunmechanismen te kunnen beoordelen³⁹.

³⁶ George, M., et al., *Trends in International Arms Transfers 2024*, Stockholm International Peace Research Institute, maart 2025.

³⁷ Persbericht “EU Ministers adopt Framework for Joint European Strategy in Defence R&T (Brussel, 19 november 2007)” en het portaal voor defensiegegevens.

³⁸ *Defence Data 2020-2021: Key findings and analysis*, Europees Defensieagentschap, 2022 (figuur 12).

³⁹ *Defence Data 2024-2025*, Europees Defensieagentschap, 2025.

36 Door middel van verschillende initiatieven heeft de EU de afgelopen jaren een reeks financiële instrumenten vrijgemaakt om meer grensoverschrijdende samenwerking binnen de defensiesector te bevorderen en de lidstaten aan te moedigen gezamenlijk defensieproducten en -vermogens te ontwikkelen en aan te kopen (*figuur 5*). Elk instrument is gericht op specifieke doelstellingen in verschillende stadia van de levenscyclus van de vermogensontwikkeling.

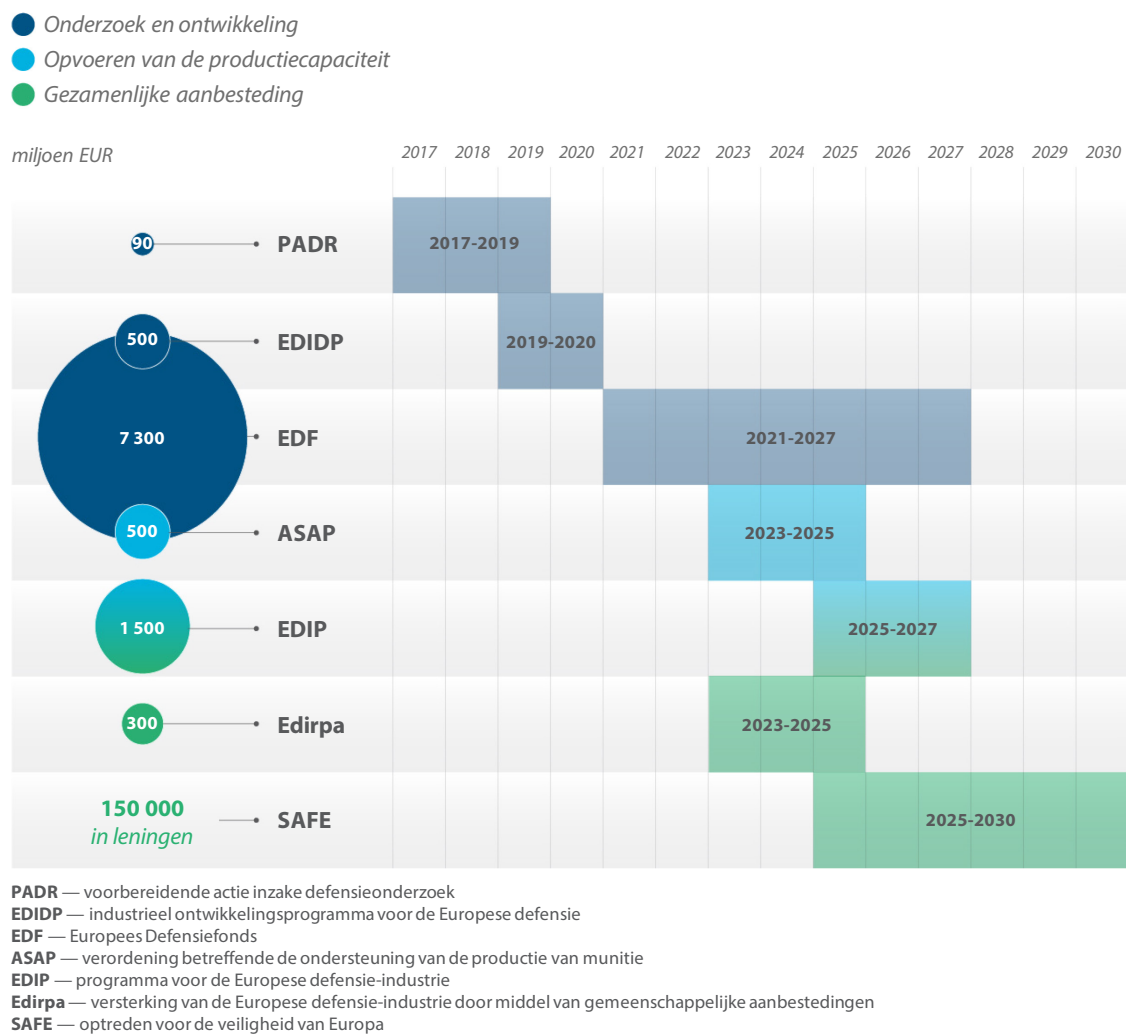
- **Gezamenlijk onderzoek en ontwikkeling van defensiematerieel:** Vanuit het [Europees Defensiefonds](#) (EDF), dat voortbouwt op twee eerdere programma's⁴⁰, worden gezamenlijke onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten gefinancierd waaraan consortia uit ten minste drie lidstaten deelnemen. Het doel ervan is de EDTIB te versterken en fragmentatie tegen te gaan. In het kader van dit instrument wordt binnen de EU-regeling voor defensie-innovatie een gerichte reeks maatregelen voorgesteld om start-ups en kmo's aan te trekken en te ondersteunen. Het EDF beschikt over een begroting van 7,3 miljard EUR in het kader van het meerjarig financieel kader (MFK) 2021-2027, waarvan 1,5 miljard EUR is bestemd voor het [platform voor strategische technologieën voor Europa](#). In april 2026 waren 281 projecten geselecteerd in het kader van oproepen die tussen 2021 en 2025 waren gedaan⁴¹.
- **Industriële productiecapaciteit:** De productiefase en de industriële opschaling zijn de volgende logische stappen na de onderzoeks- en ontwikkelingsfase. De [verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie](#) (ASAP) beschikt over 500 miljoen EUR en is bedoeld om de productie van munitie in heel Europa te versterken en op te voeren. Het hoofddoel is de dringende levering van munitie en raketten aan Oekraïne te ondersteunen en de lidstaten te helpen hun voorraden aan te vullen. In maart 2024 heeft de Commissie 31 projecten voor 2024 en 2025 geselecteerd om de Europese industrie op vijf gebieden te ondersteunen: explosieven, kruit, granaten, raketten en testcapaciteit.

⁴⁰ De [voorbereidende actie inzake defensieonderzoek](#) (Preparatory Action on Defence Research — PADR) en het [industriële ontwikkelingsprogramma voor de Europese defensie](#) (European Defence Industrial Development Programme — EDIDP).

⁴¹ [Europees Defensiefonds \(EDF\) — Officiële website van de Europese Commissie.](#) — Defensie-industrie en ruimtevaart.

- Samenwerking op het gebied van aanbestedingen:** Het doel van het [instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen](#) (Edirpa)⁴² is efficiëntere aanbestedingen op defensiegebied te ondersteunen, met 300 miljoen EUR aan financiering uit de EU-begroting. In november 2024 werden vijf voorstellen geselecteerd op drie prioritaire gebieden (munitie, lucht- en raketafweer, platforms en de vervanging van verouderde systemen), waarbij in totaal twintig lidstaten betrokken waren, met gemiddeld zes deelnemers per project.

Figuur 5 | Financieringsinstrumenten voor de defensie-industrie van de EU, gefinancierd uit of gegarandeerd door de EU-begroting vanaf 2026

Bron: ERK, op basis van informatie van de Commissie, de Raad en het Parlement.

⁴² Verordening (EU) 2023/2418 betreffende de oprichting van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen (Edirpa).

37 Met het [programma voor de Europese defensie-industrie](#) (EDIP) wordt een afzonderlijke aanpak geïntroduceerd binnen de reeks EU-defensie-instrumenten die door de Commissie worden beheerd. Binnen het EDIP worden regelgevende, financiële en coördinatiemaatregelen in één instrument gecombineerd ([bijlage I](#)). Met een totaalbedrag van 1,5 miljard EUR voor de periode 2026-2027 is het de bedoeling om de gereedheid van de defensie-industrie te waarborgen door de kloof te overbruggen tussen noodmaatregelen op korte termijn, zoals Edirpa en ASAP, en een structurele langetermijnaanpak.

38 In tegenstelling tot de eerdergenoemde EU-defensie-instrumenten, die de vorm van subsidies aannemen, worden vanuit het in mei 2025 aangenomen instrument [Optreden voor de veiligheid van Europa](#) (SAFE) leningen ter waarde van 150 miljard EUR verstrekt tegen gunstige voorwaarden — gefinancierd via EU-leningen op de kapitaalmarkten — aan lidstaten op basis van nationale investeringsplannen voor de defensie-industrie en daaropvolgende leningsovereenkomsten en operationele regelingen. Negentien lidstaten⁴³ toonden belangstelling voor deelname vanaf begin 2026, en medio april 2026 had de Raad uitvoeringsbesluiten voor al deze lidstaten vastgesteld, met uitzondering van Hongarije. De begunstigde lidstaten betalen de leningen doorgaans terug met een lange looptijd tot ongeveer 45 jaar⁴⁴. Tegelijkertijd worden deze leningen verstrekt onder bepaalde voorwaarden, zoals de vereiste van een gemeenschappelijke aanbesteding, regels inzake de oorsprong van onderdelen, de instelling van en het toezicht op contractanten ([bijlage II](#)), en de bijdrage aan doelstellingen zoals het waarborgen van interoperabiliteit en uitwisselbaarheid in de hele EU. Al deze elementen samen versterken de rol van de Commissie bij het vormgeven van het EU-industriebeleid voor defensie. [Bijlage III](#) bevat een overzicht van de EU-financiering per lidstaat en instrument, op basis van de beschikbare gegevens.

⁴³ België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Spanje en Tsjechië. [Optreden voor de veiligheid van Europa — website van de Commissie](#).

⁴⁴ [Verordening \(EU\) 2025/1106](#) van de Raad tot vaststelling van het instrument “Optreden voor de veiligheid van Europa (SAFE) door middel van versterking van de Europese defensie-industrie”.

39 Met het oog op het volgende MFK 2028-2034 heeft de Commissie voorgesteld verschillende bestaande defensie-instrumenten te consolideren in één financieringsinstrument, het Europees Fonds voor concurrentievermogen (EFC)⁴⁵. Deze opzet weerspiegelt het voornemen van de EU om de huidige versnipperde initiatieven te stroomlijnen en tegelijkertijd prioriteit te geven aan investeringen ter versterking van de weerbaarheid en ter ondersteuning van de defensie-industrie — gedurende het gehele investeringstraject, van onderzoek en ontwikkeling tot aanbesteding en onderhoud. De toewijzing binnen het EFC voor weerbaarheid en veiligheid, de defensie-industrie en ruimtevaart vormt de grootste component van het fonds, goed voor ongeveer 125 miljard EUR (in lopende prijzen) op een totaal van 234 miljard EUR, d.w.z. ongeveer 53 % van de voorgestelde totale toewijzing. Daarnaast omvat het voorgestelde Europees fonds voor de periode 2028-2034 ook de ondersteuning van defensievermogens en veiligheid als een van zijn specifieke doelstellingen.

40 De meeste van de bovengenoemde financieringsinstrumenten voor defensie bevatten clauses die verwijzen naar het “EU-voorkeursbeginsel”. Dit beginsel houdt in dat defensieproducten en -componenten die met middelen uit EU-instrumenten worden gefinancierd, overwegend afkomstig moeten zijn van entiteiten die gevestigd en actief zijn binnen de EU of geassocieerde landen, teneinde de EDTIB te versterken en de afhankelijkheid van derde landen (d.w.z. andere landen dan EU-lidstaten en geassocieerde landen) te verminderen. In de clauses wordt ook gespecificeerd wie in staat moet zijn wijzigingen aan te brengen in het productontwerp en wie de intellectuele eigendom bezitten (*bijlage II*).

⁴⁵ [Voorstel voor een verordening](#) van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van het Europees Fonds voor concurrentievermogen (EFC), met inbegrip van het specifieke programma voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten op defensiegebied, 16 juli 2025.

Geactualiseerde regels om de toegang tot middelen te vergemakkelijken en de militaire mobiliteit te verbeteren

41 Recente wijzigingen in de bestaande EU-regelgeving waren erop gericht de toegang tot financiering voor defensie-initiatieven te vereenvoudigen, hetzij door de regels te vereenvoudigen, hetzij door toe te staan dat niet-bestede middelen uit andere programma's worden overgeheveld naar defensie, met inbegrip van militaire mobiliteit. De wijzigingen zijn ook bedoeld om regelgevingsbelemmeringen voor militaire mobiliteit weg te nemen. Hieronder volgen twee voorbeelden.

- Sinds 2025 hebben de lidstaten de mogelijkheid om [investerings voor defensie en tweërlei gebruik te ondersteunen met middelen uit het cohesiebeleid](#). De lidstaten hebben bijgevolg 11,9 miljard EUR van de middelen uit het cohesiebeleid voor 2021-2027 geherprogrammeerd om hun capaciteiten van de defensie-industrie, militaire mobiliteit, civiele paraatheid en de ontwikkeling van vaardigheden te versterken⁴⁶.
- De lidstaten hebben ook de mogelijkheid om niet-bestede middelen van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (RRF) na COVID-19 over te hevelen naar defensie⁴⁷. Zo heeft de Commissie in mei 2025 het verzoek van Polen goedgekeurd om uiterlijk eind 2026 bijna 6 miljard EUR naar RRF-middelen over te hevelen voor defensiegerelateerde investeringen⁴⁸.

Bijlage III bevat een overzicht van de EU-financiering per lidstaat en instrument, op basis van de beschikbare gegevens.

⁴⁶ Persbericht van de Europese Commissie “[34,6 miljard euro aan middelen in het kader van het cohesiebeleid herverdeeld om de strategische prioriteiten van de EU aan te pakken](#)”, 25 maart 2026.

⁴⁷ Artikel 5 van [Verordening \(EU\) 2025/2643](#) tot vaststelling van het programma voor de Europese defensie-industrie (“EDIP-verordening”).

⁴⁸ “[Brussels approves Poland’s use of post-COVID funds for defence](#)”, Euronews, 27 mei 2025.

42 Er zijn ook andere ingrijpende wijzigingen in het regelgevingskader van de EU aangebracht.

- Er zijn wijzigingen aangebracht om het voor vijf bestaande EU-programma's en -initiatieven⁴⁹ gemakkelijker te maken projecten met toepassingen voor tweërlei gebruik of defensietoepassingen te ondersteunen, met name via de "mini-omnibus voor defensie"⁵⁰.
- In de [omnibus voor defensiegereedheid](#) werd een verdere vereenvoudiging van de wettelijke en administratieve kaders met betrekking tot defensiegereedheid voorgesteld, zoals het versnellen van de vergunningverlening voor defensiegereedheidsprojecten en het versoepelen van de milieueisen.
- Tegelijkertijd hebben medio 2026 18 lidstaten⁵¹ extra begrotingsflexibiliteit gekregen door de nationale ontsnappingsclausule (national escape clause — NEC) te activeren. De NEC staat een lidstaat toe de begrotingslimieten tijdelijk te overschrijden (in de periode 2025-2028) wanneer dit het gevolg is van hogere defensie-uitgaven, met inachtneming van bepaalde voorwaarden (bv. maximale extra uitgaven tot 1,5 % van het bbp per jaar boven het normale begrotingstraject). Als alle lidstaten deze flexibiliteit tot het maximaal toegestane niveau zouden gebruiken, zou de NEC volgens ramingen van de Commissie in de hele EU in de loop van de periode ongeveer 650 miljard EUR aan extra begrotingsruimte voor defensie-uitgaven kunnen creëren⁵². Het werkelijke gebruik van de NEC is echter waarschijnlijk veel lager⁵³.

⁴⁹ Platform voor strategische technologieën voor Europa, Europees Defensiefonds, programma Digitaal Europa, Horizon Europa, Connecting Europe Facility.

⁵⁰ Persmededeling van de Raad van de EU, "EU-investeringen in defensie: Raad en Parlement akkoord over snellere, flexibelere en gecoördineerde investeringen in Europese defensie", 5 november 2025.

⁵¹ België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Griekenland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slowakije, Slovenië, Spanje en Tsjechië.

⁵² Sebastian Clapp, "EU defence funding", EPRS, oktober 2025.

⁵³ The National Escape Clause in practice: Early evidence from the 2025 European Semester.

43 Naast het vrijmaken van aanvullende financiering hebben zowel de Commissie als de Europese Investeringsbank (EIB) aanpassingen aangebracht in de bestaande regelgevingskaders om investeringen in defensiegerelateerde activiteiten te vergemakkelijken en te versnellen. Overeenkomstig de voorstellen die de EU-leiders tijdens de [buitengewone bijeenkomst van de Europese Raad van 6 maart 2025](#) hebben goedgekeurd, heeft de raad van bestuur van de EIB de subsidiabiliteitscriteria voor de financiering van de Europese veiligheids- en defensiesector verder uitgebreid, teneinde uitsluitingen te beperken⁵⁴. Daarnaast heeft de EIB sinds de goedkeuring van het strategisch Europees veiligheidsinitiatief van 8 miljard EUR in maart 2022 investeringen in veiligheid en defensie voor tweërlei gebruik ondersteund. Zij doet dit door onderzoeks-, innovatie- en infrastructuurprojecten van zowel civiel als militair belang te financieren, onder meer op gebieden als ruimtevaart, cyberbeveiliging, artificiële intelligentie en de bescherming van kritieke infrastructuur.

44 Als aanvulling op de financiering voor vervoersinfrastructuur via de Connecting Europe Facility (CEF) voor de periode 2021-2027 hebben de Commissie en de HV/VV in november 2025 een [pakket militaire mobiliteit](#) gepresenteerd. Het pakket heeft tot doel de verplaatsing van militair personeel en materieel tussen de lidstaten te vergemakkelijken ([kader 3](#)). Om gerelateerde investeringen te ondersteunen, wordt in het voorstel van de Commissie voor het volgende MFK (2028-2034) de nadruk gelegd op een vertienvoudiging van de beschikbare begroting voor militaire mobiliteit, van 1,7 miljard EUR in het kader van het huidige MFK tot een voorgestelde begroting van 17,7 miljard EUR in het kader van de toekomstige CEF.

⁵⁴ [EIB steps up financing for European security and defence and critical raw materials](#), EIB, 21 maart 2025.

Kader 3

Pakket militaire mobiliteit

Het vermogen van de EU-lidstaten om op crises te reageren wordt beperkt door aanhoudende belemmeringen voor de grensoverschrijdende verplaatsing van militair personeel en militaire uitrusting. Militaire mobiliteit is daarom als een belangrijke prioriteit aangemerkt in zowel het [witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#) als in de [routekaart voor defensiegereedheid 2030](#), en is ook aangemerkt als een prioritair gebied voor de samenwerking tussen de EU en de NAVO. De Commissie en de HV/VV hebben in maart 2018 een [actieplan voor militaire mobiliteit](#) gelanceerd dat in 2022 is herzien ([actieplan voor militaire mobiliteit 2.0](#)).

Tekortkomingen in het ontwerp en gemengde resultaten belemmerden echter de uitvoering van actieplan 2.0, zoals benadrukt in ons [Speciaal verslag van 2025 over militaire mobiliteit](#), waarin verbeteringen werden aanbevolen op verschillende gebieden, waaronder governance, voorspelbaarheid van financiering en de selectie van infrastructuurprojecten voor tweërlei gebruik. Daarom hebben de Commissie en de HV/VV in november 2025 een pakket militaire mobiliteit voorgesteld om deze uitdagingen aan te pakken. In het pakket wordt een [voorstel voor een verordening](#) gecombineerd met een [gezamenlijke mededeling](#). Het pakket bevat maatregelen om grensoverschrijdende procedures te stroomlijnen en de coördinatie te verbeteren.

Het pakket, dat in nauwe samenwerking met het EDA en na overleg met de NAVO is ontwikkeld, heeft tot doel uiterlijk eind 2027 een EU-brede ruimte voor militaire mobiliteit tot stand te brengen, als eerste stap in de richting van de geleidelijke totstandbrenging van een “militair Schengen”.

Evoluerend governancekader

45 Hoewel het governancekader voor het defensiebeleid van de EU in de eerste plaats door de Verdragen wordt bepaald (zie paragraaf [20](#)), is de toenemende aandacht voor defensievraagstukken tot uiting gekomen in verschillende recente ontwikkelingen.

- De Commissie heeft in januari 2020 het directoraat-generaal Defensie-industrie en Ruimtevaart (DG DEFIS) opgericht, het eerste directoraat-generaal van de Commissie dat zich specifiek bezighoudt met ruimtevaart- en defensie-industriebeleid.
- In 2024 heeft de Commissie — voor het eerst — een specifieke commissarisportefeuille voor defensie en ruimtevaart toegewezen, wat wijst op een sterkere politieke prioritering van dit gebied.

- Het Europees Parlement heeft zijn toezicht in december 2024 versterkt door de Subcommissie veiligheid en defensie (SEDE) te verheffen tot een volwaardige commissie en haar wetgevende, toezichthoudende en institutionele bevoegdheden uit te breiden.
- De EDEO is sinds 2022 geherstructureerd en er is een eenheid defensiebeleid opgericht. De GVDB-dimensie werd versterkt met een eenheid voor veiligheids- en defensiepartnerschappen en een eenheid voor geïntegreerde en strategische planning voor civiele en militaire missies.
- In 2024 namen de ministers van Defensie van de EU de nieuwe [langetermijnevaluatie](#) van het EDA aan, waarmee de kerntaken van het EDA werden uitgebreid en de nadruk sterker kwam te liggen op het ondersteunen van de lidstaten gedurende de gehele cyclus van de ontwikkeling van militaire capaciteiten. In [oktober 2025](#) heeft de Europese Raad opgeroepen tot een verdere versterking van het EDA, zodat het zijn rol op de gebieden ontwikkeling van, onderzoek naar en aankopen in verband met defensievermogens ten volle kan vervullen.

46 Al deze ontwikkelingen samen tonen aan dat de EU defensie steeds meer als een afzonderlijk beleidsterrein beschouwt. Bijgevolg hebben de EU-instellingen specifieke governancestructuren opgezet, het politieke toezicht versterkt en de parlementaire controle uitgebreid. Dit is een significante verschuiving ten opzichte van de eerdere benadering, waarbij defensie in de eerste plaats werd behandeld als een onderdeel van het externe optreden.

47 Besluiten van de Raad op het gebied van defensie worden over het algemeen met eenparigheid van stemmen aangenomen, waardoor elke lidstaat maatregelen op EU-niveau kan blokkeren of inperken (zie paragraaf [22](#)). Niettemin hebben zowel het Europees Parlement⁵⁵ als verschillende EU-lidstaten⁵⁶ gepleit voor een ruimer gebruik van stemming met gekwalificeerde meerderheid, met als argument dat een dergelijke verschuiving het vermogen van de EU om te reageren op geopolitieke uitdagingen zou versterken. Tegen de achtergrond van de toenemende geopolitieke urgentie als gevolg van de agressieoorlog van Rusland tegen Oekraïne hebben de lidstaten en de EU-instellingen in toenemende mate gebruikgemaakt van de op de verdragen gebaseerde flexibiliteit om de besluitvorming te vergemakkelijken en tegelijkertijd de politieke eenheid te behouden ([kader 4](#)).

⁵⁵ [Resolutie van het Europees Parlement van 28 februari 2024](#), paragraaf 21.

⁵⁶ [Gezamenlijk artikel](#) van de ministers van Buitenlandse Zaken van België, Duitsland, Luxemburg, Nederland, Roemenië, Slovenië en Spanje: “It’s time for more majority decision-making in EU foreign policy”, Politico EU, 12 juni 2023.

Kader 4

Flexibiliteit in de besluitvorming waarin de Verdragen voorzien

Op grond van artikel 31, lid 1, VEU kan een lidstaat zich van stemming onthouden en zijn onthouding toelichten door middel van een formele verklaring (“constructieve onthouding”). Dit mechanisme houdt in dat een besluit toch kan worden vastgesteld zonder dat de staat die zich van stemming onthoudt, verplicht is het toe te passen. Sinds februari 2022 wordt deze bepaling gebruikt in het kader van besluiten in verband met EU-steun aan Oekraïne, waaronder de oprichting van EUMAM Ukraine.

Flexibiliteit is ook ontstaan door het toenemende gebruik van de rechtsgrondslagen van het VWEU voor beleidsinitiatieven op het gebied van de defensie-industrie, zoals de ASAP, het Edirpa en het EDIP, die zijn vastgesteld in het kader van de internemarktbepalingen en derhalve zijn onderworpen aan besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid in plaats van het vereiste van eenparigheid van stemmen dat doorgaans van toepassing is in het kader van het GVDB.

Op grond van artikel 20 VEU kan een groep lidstaten handelen wanneer geen eenparigheid van stemmen kan worden bereikt. In dat geval zal de Raad in laatste instantie een besluit houdende machtiging om nauwere samenwerking aan te gaan vaststellen. Bij [Besluit \(EU\) 2026/258 van de Raad van 29 januari 2026](#) werd machtiging verleend voor nauwere samenwerking voor het aangaan van een lening van 90 miljard EUR aan Oekraïne, waardoor 24 lidstaten konden doorgaan zonder de deelname van de drie andere lidstaten (Hongarije, Slowakije en Tsjechië), die ervoor kozen niet deel te nemen. De praktische inzet van EU-begrotingsgaranties en elke wijziging van de MFK-verordening die nodig is om begrotingssteun te verlenen, waren echter afzonderlijke stappen die onder de MFK-procedure vielen, waarvoor eenparigheid van stemmen in de Raad vereist is.

De ontwikkeling van een defensiepartnerschap met Oekraïne en nauwere banden met de NAVO en andere partners

48 De defensiesamenwerking tussen de EU en Oekraïne is aanzienlijk geïntensiveerd sinds de grootschalige Russische invasie van Oekraïne. Deze samenwerking bestaat uit militaire steun voor de Oekraïense strijdkrachten, gezamenlijke aanbestedingen door de lidstaten voor Oekraïne in het kader van het Edirpa en het EDIP en de levering van munitie en raketten, gefinancierd via de EPF ([kader 2](#)). Ze omvat ook opleiding voor Oekraïense soldaten via EUMAM Ukraine ([kader 5](#)) en de mogelijkheid voor de Oekraïense defensie-industrie om deel te nemen aan het EDF, het EDIP (met inbegrip van het specifieke instrument voor steun aan Oekraïne) en SAFE-projecten. Deze opeenvolgende stappen hebben geleid tot de formalisering van een nieuw kader voor samenwerking op veiligheidsgebied op lange termijn, namelijk de [gezamenlijke toezeggingen op het gebied van veiligheid](#), die de EU en Oekraïne op 27 juni 2024 hebben ondertekend.

49 In [november 2025](#) zijn de Raad en het Europees Parlement overeengekomen dat Oekraïense bedrijven aan EDF-projecten zouden kunnen deelnemen en financiering zouden kunnen ontvangen zodra de EDF-associatieovereenkomst in werking treedt. In de [EU-routekaart voor de transformatie van de defensie-industrie](#) (gepubliceerd in november 2025 — [figuur 2](#)) wordt beschreven hoe de lessen die zijn getrokken uit de ervaringen van Oekraïne in oorlogstijd verder kunnen worden benut, met name door de rol van het EU-Bureau voor defensie-innovatie in Kyiv te versterken en door militaire technologische ontwikkelingen en innovatie te monitoren, onder meer via [BraveTech EU](#). BraveTech EU zal naar verwachting de ontwikkeling, het testen en de uitrol van geavanceerde defensieoplossingen versnellen en rechtstreekse samenwerking tussen Oekraïense en EU-bedrijven bevorderen.

Kader 5

EUMAM Ukraine

EUMAM Oekraïne heeft tot doel de capaciteit van de Oekraïense strijdkrachten te versterken om de territoriale integriteit van Oekraïne te verdedigen. Alle missieactiviteiten vinden plaats op het grondgebied van de EU. Tot dusver hebben 24 EU-lidstaten opleidingsmodules en personeel aangeboden. De missie is aanzienlijk uitgebreid sinds de start ervan in 2022. In juli 2026 waren meer dan 95 000 Oekraïense soldaten opgeleid, tegenover ongeveer 75 000 begin 2025. De missie wordt gefinancierd via de EPF ([kader 2](#)), waarmee ook de levering wordt ondersteund van dodelijke en niet-dodelijke uitrusting die voor opleiding wordt gebruikt. In november 2025 bedroeg de in het kader van de EPF toegewezen financiering ongeveer 610 miljoen EUR, waarvan 435 miljoen EUR voor gemeenschappelijke kosten en 175 miljoen EUR voor uitrusting.

Bron: Militaire steun van de EU voor Oekraïne (EDEO) en EU military support for Ukraine, (Raad).

50 In het [witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#) wordt Oekraïne als een strategische partner beschouwd en wordt opgeroepen tot integratie van de respectieve defensie-industrieën. De status van Oekraïne als kandidaat-lidstaat van de EU kan de samenwerking op defensiegebied in een langetermijnperspectief plaatsen. De relatie tussen de EU en Oekraïne is geen eenrichtingsverkeer, maar veeleer een vorm van strategische samenwerking die de EDTIB in staat stelt om uit te breiden door middel van gezamenlijke productie, onderzoek en innovatie. Deze samenwerking biedt weliswaar aanzienlijke kansen voor de vermogensontwikkeling, maar stelt tegelijkertijd het vermogen van de EU op de proef om tot overeenstemming te komen over strategische langetermijndoelstellingen.

51 De EU en de NAVO staan voor dezelfde veiligheidsuitdagingen. Zoals in het [witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#) wordt benadrukt, is samenwerking tussen de EU en de NAVO een onmisbare pijler voor de ontwikkeling van de veiligheids- en defensiedimensie van de EU⁵⁷. Om haar taken uit te voeren, handhaaft de NAVO een afschrikkings- en verdedigingspositie die het volledige spectrum bestrijkt, met inbegrip van nucleaire en conventionele vermogens en vermogens op het gebied van de afweer van ballistische raketten. De NAVO heeft een duidelijke politiek-militaire commandoketen⁵⁸, ondersteund door een structuur die bestaat uit een permanent multinationalaal hoofdkantoor op strategisch, operationeel en tactisch niveau.

52 De betrekkingen tussen de EU en de NAVO werden in 2001 geformaliseerd en zijn gebaseerd op drie gezamenlijke verklaringen (in [2016](#), [2018](#) en [2023](#)). De samenwerking tussen beide organisaties in de vorm van gestructureerde dialogen heeft betrekking op een breed scala aan kwesties, zoals weerbaarheid, opkomende en disruptieve technologieën, de defensie-industrie en militaire mobiliteit⁵⁹. De gestructureerde dialoog over militaire mobiliteit bestaat sinds 2018 en wordt vaak aangehaald als een succesvol voorbeeld van de samenwerking tussen de EU en de NAVO⁶⁰. Beide organisaties coördineren ook regelmatig kwesties met betrekking tot Oekraïne.

53 De samenwerking tussen de NAVO en de EU op het gebied van militaire steun aan Oekraïne is aanzienlijk verdiept. Daarnaast bevestigden beide organisaties in januari 2023 hun gezamenlijke inzet om hun samenwerking te versterken en uit te breiden. In juni 2025 hebben de NAVO-bondgenoten zich ertoe verbonden meer te investeren in defensie (paragraaf [33](#) en [figuur 4](#)).

⁵⁷ [Witboek over de gereedheid van de Europese defensie 2030](#), Europese Commissie, maart 2025, blz. 18.

⁵⁸ Richard D. Hooker, Jr., “[A new NATO command structure](#)”, Atlantic Council, mei 2024.

⁵⁹ [Elfde voortgangsverslag](#) inzake de uitvoering van de gemeenschappelijke reeks voorstellen als bekrachtigd door de Raden van de EU en de NAVO op 6 december 2016 en 5 december 2017.

⁶⁰ Sebastian Clapp, Monika Kiss en Mathias Gullentops, “[Military mobility](#)”, EPRS, juli 2025.

54 De EU werkt ook aan meer samenwerking met geselecteerde partners, onder meer via [veiligheids- en defensiepartnerschappen](#), waarvan er eind maart 2026 twaalf waren gesloten⁶¹. Hoewel het hier niet om defensieovereenkomsten in de strikte zin van het woord gaat, zorgen deze partnerschappen voor regelmatig overleg en gestructureerde dialogen tussen deze partnerlanden en de EU over een breed scala aan defensiekwesties, waaronder militaire mobiliteit, hybride en cyberdreigingen en maritieme veiligheid.

Uitdagingen en kansen die voortvloeien uit het veranderende defensiebeleid van de EU

Ontwikkelen van defensievermogens

Keerpunt voor de EDTIB

55 De EU-beleidsagenda voor de periode na 2022 vormt een springplank voor de EDTIB. Een belangrijke factor is de aanzienlijke stijging van de defensie-uitgaven in de lidstaten (zie paragraaf [32](#)). Deze toename van de vraag biedt de Europese defensie-industrie de kans om structureel haar productiecapaciteit uit te breiden, de investeringen in onderzoek en ontwikkeling te verhogen en de strategische afhankelijkheid van niet-Europese leveranciers te verminderen. Bovendien heeft de integratie van aspecten op het gebied van defensie en tweeërlei gebruik in andere gebieden, zoals artificiële intelligentie en kwantumtechnologieën, het potentieel om de vooruitgang van de EU te stimuleren en de afhankelijkheid van niet-EU-landen te verminderen. Recente conflicten in het Midden-Oosten hebben geleid tot bezorgdheid over de capaciteit van de Verenigde Staten om tijdig wapens aan EU-lidstaten en Oekraïne te leveren, gezien de aanzienlijke uitputting van hun eigen voorraden. Dit zou de EU ertoe kunnen aanzetten minder afhankelijk te worden van leveranciers van buiten de EU, met name die welke in de VS zijn gevestigd⁶².

⁶¹ Ghana (24 maart 2026), Australië (18 maart 2026), IJsland (18 maart 2026), India (27 januari 2026), Canada (23 juni 2025), Verenigd Koninkrijk (19 mei 2025), Albanië (18 december 2024), Noord-Macedonië (19 november 2024), Zuid-Korea (4 november 2024), Japan (1 november 2024), Noorwegen (28 mei 2024), Moldavië (21 mei 2024).

⁶² Luigi Scazzieri en Giuseppe Spatafora, [Assessing the damage: What the Iran war really means for Europe's defence](#), Instituut voor veiligheidsstudies van de Europese Unie, 9 april 2026.

56 Naast de stijgende defensie-uitgaven van de lidstaten wordt EU-financiering beschikbaar gesteld via verschillende instrumenten (zie paragraaf **36**) om grensoverschrijdende samenwerking en gezamenlijke aanbestedingen tussen de nationale defensie-industrieën van de lidstaten te stimuleren en hen aan te moedigen steeds meer te functioneren als een samenhangend, interoperabel geheel (EDTIB-integratie). Voor het eerst is de ontwikkeling en integratie van de EDTIB een kerndoelstelling van het Europees strategisch kader voor industrie en veiligheid.

Ambitieuze doelstelling om uiterlijk in 2030 defensiegereedheid te bereiken

57 Ondanks ambitieuze EU-plannen (zie de paragrafen **27-31**) is het moeilijk om de doelstelling van defensiegereedheid uiterlijk in 2030 te verwezenlijken. Hoewel erkend wordt dat de EU tegen 2030 aanzienlijke vooruitgang kan boeken in de richting van dit doel (zoals blijkt uit de toegenomen defensie-uitgaven en de snelle uitbreiding van de munitieproductie), wijzen denktanks en defensieanalisten voortdurend op aanhoudende grote knelpunten: versnipperde nationale systemen, industriële knelpunten, trage politieke coördinatie en aanhoudende afhankelijkheid van de Verenigde Staten. Hoewel de EU en haar lidstaten geleidelijk sterkere actoren binnen de NAVO kunnen worden, zal het een uitdaging zijn om uiterlijk in 2030 strategische autonomie te bereiken en onafhankelijk zeer intensieve militaire operaties te kunnen ondersteunen⁶³. Het jaarlijkse verslag over de defensiegereedheid, dat in oktober 2026 wordt verwacht, zal de eerste reeks gegevens over de vooruitgang en de huidige stand van zaken bevatten.

58 Hoewel de defensiebegrotingen zijn gestegen, kunnen deze verhogingen nog steeds ontoereikend zijn om de gewenste doelstellingen te bereiken. Op een gebied als militaire mobiliteit bijvoorbeeld, waar de lacunes in de capaciteit inmiddels zijn beoordeeld, blijft de beschikbare EU-financiering beperkt in verhouding tot de vastgestelde behoeften. Volgens de verklaring van commissaris Kubilius van maart 2025⁶⁴ bedragen de investeringsbehoeften voor de aanpassing van de vervoersinfrastructuur aan militaire normen ongeveer 70 miljard EUR, terwijl in het kader van de CEF voor 2021-2027 slechts 1,7 miljard EUR is toegewezen en de voorgestelde begroting voor 2028-2034 17,7 miljard EUR bedraagt. In ons [advies over het EDIP](#) wezen we op het risico dat de voorgestelde begroting van 1,5 miljard EUR mogelijk niet in verhouding staat tot de doelstellingen van het voorstel.

⁶³ [Progress and Shortfalls in Europe's Defence: An Assessment](#), Internationaal Instituut voor strategische studies, september 2025.

⁶⁴ EPRS-briefing, [Military mobility](#), juli 2025.

59 EU-voorkeursclausules (zie paragraaf **40**) hebben tot doel de strategische afhankelijkheid te verminderen en industriële veerkracht op lange termijn binnen de EDTIB op te bouwen. Zoals echter werd opgemerkt in het [verslag van 2024 over de gecoördineerde jaarlijkse evaluatie inzake defensie](#), hebben veel lidstaten zich in 2022-2023 tot niet-Europese fabrikanten gewend om vermogenstekorten snel aan te pakken, omdat de EDTIB onvoldoende capaciteit leek te hebben en langere levertijden hanteerde. Strikte inkoopvereisten kunnen aanbestedingsprocedures vertragen en de kosten verhogen, juist wanneer operationele paraatheid het dringendst is. Kant-en-klare aankopen bij niet-Europese leveranciers kunnen op korte termijn sneller en tegen lagere kosten worden verricht. Deze kunnen echter ook een negatief langetermijneffect hebben op de algemene samenhang en de toekomstige ontwikkelingen van de strijdkrachten van de EU, waardoor interoperabiliteitsproblemen blijven bestaan en er risico's ontstaan op het gebied van afhankelijkheid en leveringszekerheid. Zoals in het CARD-verslag wordt benadrukt, is de belangrijkste uitdaging het vinden van het juiste evenwicht tussen operationele prioriteiten op korte termijn en strategische investeringen op lange termijn.

Ontbreken van een geharmoniseerd proces voor de planning van vermogensontwikkeling binnen de EU

60 Volgens het EDA is de [planning van vermogensontwikkeling](#) een proces dat door de lidstaten wordt geleid om de strijdkrachten en de militaire uitrusting tot stand te brengen die nodig zijn om hun doelstellingen te verwezenlijken of bedreigingen tegen te gaan. De EU beschikt niet over een gemeenschappelijk, volwaardig planningsproces dat verder gaat dan GVDB-missies en -operaties, maar verschillende coördinatie-instrumenten worden op intergouvernementeel niveau beheerd om de gezamenlijke vermogensontwikkeling tussen de lidstaten te vergemakkelijken (*kader 6*).

Kader 6

Planningsinstrumenten voor vermogensontwikkeling die relevant zijn voor de EU

Het [vermogensontwikkelingsmechanisme](#) (CDM), dat wordt gecoördineerd door de EUMS, is in 2003 ingesteld als een militair gestuurd proces om de militaire behoeften vast te stellen die nodig zijn om te voldoen aan de behoeften van de EU aan GVDB-missies en -operaties. Het CDM wordt momenteel herzien om het planningsproces voor de defensievermogens van de EU te ontwikkelen, dat het standaardkader van de EU voor vermogensplanning moet worden. Het is bedoeld om te helpen bij het in kaart brengen van militaire vermogenstekorten die buiten het toepassingsgebied van het GVDB vallen, en om tegemoet te komen aan de meest dringende behoeften van de lidstaten voor het volledige spectrum aan operaties.

Het EDA stelt sinds 2008 een [vermogensontwikkelingsplan](#) op en actualiseert dit, in nauwe samenwerking met de lidstaten en met bijdragen van het Militair Comité van de Europese Unie en de EUMS. Het plan geeft een beeld van de Europese militaire vermogens en helpt defensieplanners van de lidstaten bij het vaststellen van prioriteiten en mogelijkheden voor samenwerking.

De [gecoördineerde jaarlijkse evaluatie inzake defensie](#), die in 2017 van start is gegaan, is een tweejarig proces waarbij de lidstaten een overzicht en analyse van het defensielandschap van de EU wordt geboden en aanbevelingen worden gedaan voor samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van de ontwikkeling en verwerving van defensievermogen. Deze wordt uitgevoerd door het EDA, in samenwerking met de EDEO en de lidstaten.

Het [defensieplanningsproces van de NAVO](#) is een gestructureerd, terugkerend proces, gebaseerd op gemeenschappelijke doelstellingen en operationele scenario's om de vermogens te bepalen en toe te wijzen die de bondgenoten nodig hebben. Dit proces is van toepassing op EU-lidstaten die ook NAVO-bondgenoten zijn.

61 In de [actualisering van 2023 van het vermogensontwikkelingsplan](#) werden 22 kernprioriteiten vastgesteld. Deze variëren van “traditionele” lacunes in strategische hulpmiddelen (zoals bijtanken in de lucht, commando en controle) waarvoor de afhankelijkheid van leveranciers van buiten de EU aanzienlijk is, tot nieuw vastgestelde tekortkomingen die aan het licht zijn gekomen door de oorlogssituatie in Oekraïne (zoals goedkope drones en luchtverdedigingssystemen).

62 Anders dan het top-downplanningsproces van de NAVO is de vermogensplanning in de EU cyclisch noch lineair, maar volgt deze grotendeels een bottom-upbenadering, waarbij de lidstaten zelf hun behoeften vaststellen. Deskundigen hebben opgemerkt dat het proces niet volledig wordt toegelicht in een openbaar beschikbaar document⁶⁵ en dat de defensieplanning niet op Europees maar op nationaal niveau is blijven steken⁶⁶. Dit kan leiden tot versnipperde investeringen, dubbel werk of aanhoudende vermogenstekorten. De uitdaging bestaat er daarom in de nationale uitgaven op collectief overeengekomen prioriteiten te richten en ervoor te zorgen dat de middelen worden ingezet om de meest kritieke lacunes voor de Europese defensiegereedheid als geheel op te vullen. In onze [evaluatie van 2019 over de EU-defensie](#) wezen we op het gebrek aan een doeltreffend EU-planningsproces als een prestatierisico in verband met EU-defensieprogramma's.

63 In de [routekaart voor defensiegereedheid 2030](#) worden negen initiële prioritaire vermogensgebieden vastgesteld. Ook wordt erkend dat er behoefte is aan een meer systemische aanpak waarbij gedeelde prioriteiten met succes worden omgezet in gecoördineerde nationale besluiten en industriële output. Daartoe wordt verklaard dat de EUMS een gerubriceerd overzicht opstelt om inzicht te verschaffen in vermogenstekorten, dat jaarlijks zal worden bijgewerkt. Dit zal worden meegenomen in de bestaande kaders voor defensieplanning van het EDA, zoals de gecoördineerde jaarlijkse evaluatie inzake defensie⁶⁷. Op het moment van schrijven was dit nieuwe proces nog niet geformaliseerd.

⁶⁵ [European capability development planning](#), EPRS, maart 2024.

⁶⁶ [The Coordination problem in European Defence planning](#), Egmont Royal Institute for International Relations, 10 november 2021.

⁶⁷ [The EU's Defence Readiness 2030 Roadmap: Ambition and constraints](#), Centre for European Reform.

Uitdagingen in verband met financiering

Verhoogde begrotingen binnen een beperkt tijdsbestek

64 Hoewel meer financiering kansen kan bieden voor de industrie, brengt dit ook risico's met zich mee. De lidstaten voeren hun defensie-uitgaven in hoog tempo op om te voldoen aan de doelstellingen die zijn vastgesteld door organisaties als de NAVO (*figuur 4*), naast hun eigen nationale streefcijfers. Deze inputgerichte doelstellingen voldoen echter niet aan prestatie-eisen en zijn niet in overeenstemming met de beginselen van zuinigheid, efficiëntie of doeltreffendheid⁶⁸. Deze aanpak kan leiden tot hogere uitgaven die mogelijk slechts een beperkt effect hebben op de bestaande vermogenstekorten. In de huidige, snel veranderende veiligheidscontext kan deze er ook toe leiden dat onmiddellijke operationele behoeften voorrang krijgen boven strategische investeringen op lange termijn, waardoor de samenwerking op het gebied van intra-EU-aanbestedingen wordt verzwakt en de afhankelijkheid van defensiematerieel van leveranciers buiten de EU mogelijk verder toeneemt.

65 Zoals vermeld in paragraaf **42** hebben 18 lidstaten de NEC geactiveerd voor extra defensie-uitgaven. Uit een door de Europese Centrale Bank uitgevoerde analyse⁶⁹ blijkt dat het risico bestaat dat het langer zal duren voordat de overheidsschuld zal dalen als gevolg van deze activering van de NEC. Al in 2018 brachten we verslag uit over het risico dat de convergentie in de richting van de doelstellingen voor de overheidsschuld mogelijk niet zou worden bereikt als gevolg van het uitgebreide gebruik van de discretionaire bevoegdheden en flexibiliteitsclausules van de Commissie⁷⁰.

⁶⁸ [Is EU defence ready to secure peace?](#) ECA Journal 02/2025 (blz. 57-62).

⁶⁹ [Medium-term fiscal-structural plans under the revised Stability and Growth Pact](#), Europese Centrale Bank, maart 2025.

⁷⁰ [Speciaal verslag nr. 18/2018](#): "Is de belangrijkste doelstelling van het preventieve deel van het stabiliteits- en groeipact behaald?"

66 De stijging van de defensiebegrotingen moet worden gezien in het licht van de inflatie van de defensiekosten, die vaak hoger ligt dan de algemene inflatie. Zelfs aanzienlijke verhogingen van de begrotingen leiden mogelijk slechts tot bescheiden verbeteringen in het daadwerkelijke vermogen⁷¹. Het relatief hogere inflatiecijfer is een langetermijntrend die kenmerkend is voor de defensiesector en die zijn oorsprong vindt in technologische concurrentie die sterk afhankelijk is van innovatie. Dit betekent dat zelfs bij een stijgende of constante defensiebegroting de relatief hoge inflatie de koopkracht van de lidstaten kan belemmeren⁷².

67 Bovendien leiden hogere begrotingen tot bepaalde knelpunten die het gebruik van de toegewezen middelen kunnen bemoeilijken. Betrouwbare toegang tot materialen, belangrijke componenten en geschoold personeel zijn van cruciaal belang voor de defensie-industrie om de toegenomen middelen te absorberen. Voorzieningszekerheid is van cruciaal belang, met name in tijden van crisis⁷³. Innovatie is afhankelijk van betrouwbare toegang tot materialen en componenten voor de industrie⁷⁴. Bovendien heeft de defensie-industrie moeite om gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden, omdat zij te maken heeft met hevige concurrentie om talent vanuit de civiele sector. Procedures voor veiligheidsmachtigingen — zoals nationaliteitsvereisten — beperken niet alleen het verkeer binnen de EU, maar belemmeren ook de toegang tot mondiale talentenpools⁷⁵. Als niet aan deze structurele voorwaarden wordt voldaan, is het mogelijk dat de toegewezen middelen niet worden besteed.

⁷¹ [NATO's new spending target: challenges and risks associated with a political signal](#), Stockholm International Peace Research Institute.

⁷² [C\(2024\) 4822](#), werkdocument van de diensten van de Commissie voor een programma voor de Europese defensie-industrie.

⁷³ [Guidance note — Security of supply](#), Europees Defensieagentschap.

⁷⁴ [COM\(2025\) 845](#), mededeling van de Commissie over de EU-routekaart voor de transformatie van de defensie-industrie.

⁷⁵ *Ibid.*

Financiële gevolgen van EU-leningen

68 De EU maakt steeds meer gebruik van leningen die door de EU-begroting worden gedekt. Op het gebied van defensie is er het SAFE-instrument ter waarde van 150 miljard EUR (zie paragraaf [38](#)) en de lening van 90 miljard EUR ter ondersteuning van Oekraïne (waarvan 60 miljard EUR bestemd is voor defensie) (zie paragraaf [48](#)). Voor dergelijke leningen leent de Commissie de nodige middelen op de kapitaalmarkten. Wij hebben er herhaaldelijk voor gewaarschuwd dat, bij gebrek aan voorzieningen, eventuele verliezen in verband met de leningen moeten worden gedekt door de marge van de EU-begroting die bekend staat als “headroom” (marge)⁷⁶. Dit zou kunnen leiden tot een verzoek om aanvullende bijdragen van de lidstaten. Bovendien blijven de leningen die door deze begrotingsmarge worden gedekt, toenemen, waardoor de marge nog meer onder druk komt te staan. In dit verband merkten we in ons [Advies 04/2026](#) op dat de Commissie mogelijk opnieuw moet beoordelen of het nieuw voorgestelde maximum van de eigen middelen van 1,8 % in het kader van het nieuwe MFK 2028-2034 nog steeds toereikend zou zijn.

Meerdere financieringsinstrumenten

69 Voor de periode 2028-2034 heeft de Commissie een begroting van ongeveer 125 miljard EUR voorgesteld binnen het [voorgestelde EFC](#) voor het beleidsterrein weerbaarheid en veiligheid, defensie-industrie en ruimtevaart. Zelfs bij gebrek aan een indicatieve uitsplitsing naar subbeleid en subcomponent betekent dit duidelijk een aanzienlijke toename, wat de strategische koers van de EU op het gebied van defensie bevestigt. In het EFC worden de vier instrumenten (ASAP, het EDF, de Edirpa en een deel van het EDIP) in één programma gegroepeerd en worden zo alle fasen van de investeringscyclus bestreken.

70 Zoals wij in ons [Advies 01/2026](#) hebben opgemerkt, werden bij verschillende van onze controles tekortkomingen vastgesteld in de coördinatie tussen EU- en nationale financieringsstromen. In het huidige voorstel zou het EFC bestaan naast andere EU-instrumenten ter ondersteuning van dezelfde sectoren en soortgelijke soorten investeringen, zoals het [Europees Fonds](#) en de CEF. We merkten op dat sommige investeringen, zoals in militaire mobiliteit, ook in aanmerking komen voor financiering in het kader van andere EU-instrumenten. Het zou dan ook een uitdaging blijven om de EU-middelen doelgericht in te zetten, complementariteit te waarborgen en overlappingen met nationale financieringsinstrumenten te voorkomen.

⁷⁶ [Advies 07/2026](#) over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het instrument “Europa in de wereld”, paragraaf 66.

Nieuwe financieringsmechanismen

71 Het Financieel Reglement voorziet in de uitvoering van EU-financieringsinstrumenten via een uitvoeringsmodel dat bekendstaat als “financiering die niet gekoppeld is aan kosten” (financing not linked to costs — FNLC)⁷⁷, dat in 2021 voor het eerst op grote schaal werd ingevoerd via de RRF en sindsdien ook is toegepast in het Edirpa en het EDIP. Bij de ASAP wordt gebruikgemaakt van forfaitaire bedragen op basis van kostenramingen, wat in wezen vergelijkbaar is met de FNLC-aanpak. Volgens het voorstel van de Commissie voor het MFK 2028-2034 zal ook het EFC (zie paragraaf 39) sterk afhankelijk zijn van FNLC. Bij FNLC worden betalingen gekoppeld aan de vervulling van specifieke voorwaarden of het behalen van resultaten, in plaats van aan de werkelijke gemaakte kosten. Onze [analyse over de lessen die te trekken zijn uit de RRF](#) bracht tekortkomingen en uitdagingen aan het licht die verband houden met de invoering van FNLC, met inbegrip van het ontbreken van duidelijke streefdoelen en mijlpalen, waardoor de “op prestaties gebaseerde benadering” van het programma wordt beperkt en het risico op dubbele financiering toeneemt. Bovendien betekende het feit dat de Commissie geen gegevens over de werkelijke kosten had verzameld dat de efficiëntie van de RRF niet kon worden gemeten. De transparantie en verantwoordingsplicht van programma’s zoals het EDIP en het Edirpa zullen dus afhankelijk zijn van de wijze waarop FNLC in de praktijk wordt toegepast. De bovengenoemde punten van zorg zijn uiterst relevant bij de uitbreiding van FNLC naar het gevoelige defensiedomein, waar de toegang tot bewijsmateriaal beperkt is vanwege gerubriceerde informatie. Beperkte informatie over de onderliggende kosten kan ook praktische uitdagingen opleveren voor het verifiëren en bevestigen van de naleving van bepaalde EU-voorkeursclausules ([bijlage II](#)).

⁷⁷ Artikel 125, lid 1, van [Verordening \(EU, Euratom\) 2024/2509 \(Financieel Reglement\)](#).

Nieuwe benaderingen van samenwerking en paraatheid op defensiegebied binnen de EU

72 Nieuwe samenwerkingsmodellen zorgen voor veranderingen in het defensielandschap van de EU. PESCO werd opgezet om de grensoverschrijdende samenwerking op defensiegebied tussen de lidstaten te versterken (zie paragraaf [24](#)), maar de Raad benadrukt de noodzaak van een betere projectkwaliteit⁷⁸ en deskundigen merken op dat PESCO nuttiger en zichtbaarder zou kunnen zijn⁷⁹. Om de centrale rol van PESCO te versterken, heeft de Raad in november 2024⁸⁰ aanbevolen de koppeling tussen PESCO en de instrumenten ter ondersteuning van de EDTIB (bv. het EDF en het EDIP) te versterken. In het [voortgangsverslag over de PESCO-projecten van 2025](#) wordt benadrukt hoe deze projecten kunnen bijdragen tot de uitvoering van de agenda voor defensiegereedheid. Tegelijkertijd hebben [defensieclusters](#) buiten het EU-kader een impuls gekregen, waardoor groepen staten hun middelen kunnen bundelen en specifieke vermogens kunnen ontwikkelen (zie [kader 7](#)). In de [routekaart voor defensiegereedheid 2030](#) roepen de Commissie en de HV/VV de lidstaten ook op om [vermogenscoalities](#) te vormen om de bestaande kritieke lacunes in de vermogens op te vullen. In juli 2026, naar aanleiding van een oproep tot het indienen van blijken van belangstelling aan de lidstaten, [heeft de Commissie vijf grootschalige industriële projecten \(Europese defensieprojecten van gemeenschappelijk belang\) voorgesteld](#) die gericht zijn op de volgende prioritaire gebieden: drones en droneafweersystemen; maritieme en zeebodemverdediging; ruimtevaart; lucht- en raketafweer; en versterking van de veiligheid aan de oostflank van de EU.

⁷⁸ Conclusies van de Raad over de strategische PESCO-evaluatie, 18 november 2024.

⁷⁹ Maxime Cordet, [EU Defence Series: PESCO Must Step Up](#), International Centre for Defence and Security, 7 maart 2025.

⁸⁰ Conclusies van de Raad over de strategische PESCO-evaluatie, 18 november 2024.

Kader 7

Voorbeelden van lidstaten die samenwerken in kleine groepen

De militaire transportcorridor PL-DE-NL: een [trilateraal initiatief dat in januari 2024](#) door Polen, Duitsland en Nederland werd genomen en tot doel heeft de snelle verplaatsing van NAVO- en EU-troepen door Europa te verbeteren. In 2025 diende de corridor als basis voor een breder regionaal samenwerkingsverband waarbij ook andere landen betrokken waren⁸¹, namelijk de Centraal-Noord-Europese ruimte voor militaire mobiliteit.

De [coalitie voor gepantserde voertuigen en manoeuvreerbaarheid](#) voor Oekraïne: in maart 2024 opgericht door Polen en Duitsland, met deelname van meerdere NAVO- en EU-landen. Deze coalitie richt zich op het zorgen voor onderhoud en reparatie, het opleiden van personeel en het ontwikkelen van operationele uitgangspunten inzake het gebruik van gepantserde voertuigen.

Belgisch-Nederlandse samenwerking op maritiem gebied, met onder meer gecoördineerde aanbestedingen, gezamenlijke opleiding en onderhoud, en gedeeld commando. Een van hun recente samenwerkingsprojecten (2023) betreft de gezamenlijke aanschaf van [fregatten voor onderzeebootbestrijding](#)^{82 83}.

73 De EU heeft ook gebruik gemaakt van innovatieve manieren om Oekraïne te steunen. Via haar buiten de begroting vallende instrument, de EPF, heeft de EU militaire hulp aan Oekraïne verleend met inachtneming van artikel 41, lid 2, VEU (zie paragraaf [23](#)). Bovendien is de militaire opleidingsmissie EUMAM Oekraïne (zie [kader 5](#)) de eerste militaire GVDB-opleidingsmissie op EU-grondgebied en dient zij als een potentieel model voor toekomstige GVDB-missies^{84 85}. Meer recentelijk heeft de EU in het kader van het EDIP een specifiek instrument voor steun aan Oekraïne ingesteld dat bedoeld is om de geleidelijke integratie van de technologische en industriële defensiebasis van Oekraïne in het ecosysteem van de Europese defensie-industrie te ondersteunen.

⁸¹ België, Litouwen, Luxemburg, Slowakije, Tsjechië.

⁸² [What Are the Main Drivers of Member States' Defence Procurement Practices? The Dutch Case](#), ARES, oktober 2024.

⁸³ [The power of the few: How clusters can strengthen European defence](#), Instituut voor veiligheidsstudies van de Europese Unie, 20 februari 2026.

⁸⁴ Davide Genini, [How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy](#), *Yearbook of European Law*, 2025.

⁸⁵ [Into the breach! EU military CSDP missions and operations](#), Instituut voor veiligheidsstudies van de Europese Unie, 7 maart 2024.

74 Partnerschappen met de NAVO en afstemming met partners — met name via [veiligheids- en defensiepartnerschappen](#) (zie de paragrafen [51-54](#)) — vergroten het strategische bereik van de EU nog verder. De toenemende onzekerheid over de Amerikaanse toezeggingen op het gebied van veiligheid sinds 2024, waaronder signalen van voorwaardelijke NAVO-steun en een toenemende verschuiving van de lasten, heeft het streven van de EU naar versterking van haar strategische autonomie aangewakkerd⁸⁶. Deze toegenomen ambitie op defensiegebied en de snelle uitbreiding van de vermogens zouden de relatie tussen de EU en de NAVO kunnen versterken. De streefcijfers van de NAVO voor defensie-uitgaven leiden tot significante verhogingen van de begrotingen van de lidstaten, terwijl EU-initiatieven op het gebied van defensie en industriële capaciteit de verwezenlijking van de vermogensdoelstellingen van de NAVO ondersteunen⁸⁷. Met name de geactualiseerde uitgavendoelstellingen van de NAVO inzake defensie-uitgaven (paragraaf [33](#)) sluiten nauw aan bij de toegenomen nadruk die de EU legt op defensiegereedheid.

75 De hedendaagse uitdagingen op het gebied van defensie beperken zich niet langer tot het militaire domein. De EU hecht steeds meer waarde aan een “maatschappijbrede benadering”, waarbij defensie wordt geïntegreerd met civiele bescherming, cyberbeveiliging, ruimtevaart, technologieën voor tweeeërlei gebruik en kritieke infrastructuur (paragrafen [16](#) en [30](#)). Met de [strategie voor een paraatheidsunie](#) (2025) wordt expliciet de weerbaarheid bevorderd door burgers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties, de academische wereld en de particuliere sector — naast de traditionele actoren op het gebied van defensie — hierbij te betrekken. Deze benadering biedt kansen om innovatie, industriële ontwikkeling en alomvattende veiligheid te bevorderen, maar vormt ook een uitdaging vanwege de versnippering tussen de lidstaten, de ongelijke veerkrachtcapaciteiten en de noodzaak van complexe coördinatie tussen beleidsterreinen, actoren en bestuursniveaus⁸⁸.

⁸⁶ [European defence, strategic autonomy and NATO](#), EPRS, februari 2024.

⁸⁷ [NATO Defense Spending Tracker](#), Atlantic Council.

⁸⁸ Horan H., Vandoren P., Fiott D. en Feldhusen J., [Assessing Europe’s Resilience and Preparedness in an Era of Strategic Risks](#), Den Haag Centrum voor Strategische Studies, december 2025.

Complexe regelingen inzake governance en verantwoordingsplicht

Een institutioneel kader en institutionele governance in ontwikkeling

76 Het defensiebeleid van de EU wordt gekenmerkt door een complex institutioneel kader⁸⁹ en een governancestructuur met meerdere niveaus, waarbij initiatieven op EU-niveau worden gecombineerd met overwegend nationale besluitvorming (zie de paragrafen **20-22** en **47**). Dit hybride systeem, dat zowel supranationale als intergouvernementele elementen omvat, zorgt voor aanzienlijke coördinatieproblemen tussen de verschillende actoren en vergroot het risico op overlappende verantwoordelijkheden en een onduidelijke verdeling van bevoegdheden. Zoals het Europees Parlement herhaaldelijk heeft benadrukt, blijft het waarborgen van samenhang en duidelijke governanceregelingen een belangrijke uitdaging⁹⁰.

77 In ons [speciaal verslag over militaire mobiliteit](#) hebben we soortgelijke problemen geconstateerd en aanbevolen om de governanceregelingen voor militaire mobiliteit in de EU te verbeteren door de coördinatie tussen de EU, de lidstaten en andere belanghebbenden te stroomlijnen. We hebben ook aanbevolen de bestaande synergieën en interactie tussen het EDA, PESCO-projecten, de Commissie en de EDEO te versterken om het risico op overlappings tot een minimum te beperken. In het kader van het EFC stelt de Commissie voor om verschillende adviesorganen op te richten, maar heeft zij hun verantwoordelijkheden of de coördinatie tussen deze organen niet nader toegelicht. In ons [advies over het EFC](#) hebben we gewezen op het risico van een complexe governancestructuur en verantwoordingsplicht.

⁸⁹ Evaluatie nr. 09/2019: “Europese defensie”.

⁹⁰ Resolutie van het Europees Parlement van 12 maart 2025 over het witboek over de toekomst van de Europese defensie; verslag van het Europees Parlement over de uitvoering van het GVDB.

78 De snelle uitbreiding van de EU-initiatieven op defensiegebied sinds 2021 heeft de verantwoordelijkheden van DG DEFIS van de Commissie aanzienlijk vergroot. Dit directoraat-generaal beheert de bovengenoemde belangrijke EU-defensie-instrumenten (het EDF, ASAP, de Edirpa, SAFE en het EDIP). Deze groeiende en diverse portefeuille vereist dat de Commissie complexe programma's beheert, zorgt voor coördinatie met de lidstaten en de industrie, en inspeelt op veranderende doelstellingen van het industriebeleid. Door de opeenstapeling van noodinstrumenten en instrumenten voor de middellange en lange termijn groeit de operationele complexiteit. Dit kan ook de coördinatiemechanismen en de vastgestelde procedures voor financiële controle en prestatie monitoring onder druk zetten, vooral gezien de beperkte personele middelen van DG DEFIS. In januari 2026⁹¹ vertegenwoordigde DG DEFIS met 286 medewerkers (209 in 2023, waaronder 48 % tijdelijke medewerkers⁹²) 0,9 % van het totale personeelsbestand van de Commissie (0,6 % in 2023⁹³), veel minder dan het geval is bij de meeste andere directoraten. In ons [speciaal verslag van 2023 over de voorbereidende actie inzake defensieonderzoek](#) stelden we vast dat DG DEFIS, in zijn analyse van de personeelsbehoeften voor 2021-2027 voor de uitvoering van het EDF, het risico benadrukte van een gebrek aan capaciteit om de voorstellen grondig te evalueren en de projecten naar behoren te beheren indien het niet de nodige posten toegewezen krijgt.

⁹¹ [Key Figures on Commission Staff](#), 1 januari 2026.

⁹² [Speciaal verslag 24/2024](#): “Het ambtenarenapparaat van de EU — Een flexibel arbeidskader dat wordt onderbenut voor verbetering van personeelsbeheer”.

⁹³ [HR key figures](#), Europese Commissie, 2023.

79 Naast DG DEFIS kunnen tal van andere directoraten-generaal van de Commissie op ad-hocbasis betrokken zijn bij defensiegerelateerde onderwerpen, zoals het directoraat-generaal Regionaal Beleid en Stadsontwikkeling (DG REGIO) wanneer cohesiefondsen worden overgeheveld naar defensie. Op het gebied van militaire mobiliteit zijn er drie directoraten-generaal⁹⁴, evenals het secretariaat-generaal van de Commissie en het uitvoerend agentschap Cinea. Vanwege de vage grenzen tussen veiligheid en defensie hebben nog verschillende andere directoraten-generaal te maken met kwesties als paraatheid en cyberbeveiliging. Het vermogen van de Commissie om doeltreffend te presteren hangt dan ook af van haar vermogen om prioriteiten te stellen, processen te stroomlijnen en samenhang tussen de instrumenten te waarborgen, alsook van de nodige delegatie (bv. via indirect beheer). Zoals we in ons speciaal verslag over de voorbereidende actie inzake defensieonderzoek hebben aangegeven: “Het gebruik van indirect beheer, bijvoorbeeld door het EDA en Occar, dat reeds is getest, zou de beperkte beschikbaarheid van middelen waarmee DG DEFIS te kampen heeft kunnen helpen verminderen.” In 2025 heeft de Commissie het EDA belast met het indirecte beheer van meer dan veertig EDF-projecten ter waarde van ongeveer 300 miljoen EUR⁹⁵.

Verantwoording en transparantie

80 Het Europees Parlement houdt toezicht op de besteding van de EU-begroting en is, samen met de Raad, een van de medewetgevers met betrekking tot de marktgerichte ontwikkeling van de defensie(-industrie) op EU-niveau. Het heeft echter geen wetgevende bevoegdheid ten aanzien van het GVDB en oefent geen formeel toezicht uit op instrumenten die buiten de begroting vallen, zoals de EPF. In zijn jaarverslagen over de uitvoering van het GVDB heeft het Europees Parlement herhaaldelijk aangedrongen op meer parlementaire controle en verantwoording met betrekking tot het GVDB en het groeiende aantal defensie-initiatieven⁹⁶.

81 Het defensiebeleid van de EU omvat complexe regelingen inzake financiële verantwoordingsplicht, die variëren naargelang het betrokken instrument en de betrokken entiteit (*tabel 1*). Het mandaat van de ERK heeft specifiek betrekking op EU-middelen. Wanneer defensie via alternatieve kanalen wordt gefinancierd, gelden andere controleregelingen.

⁹⁴ Directoraten-generaal Mobiliteit en Vervoer (DG MOVE), Belastingen en Douane-unie (DG TAXUD), en Communicatienetwerken, Inhoud en Technologie (DG Connect).

⁹⁵ *Pioneering defence cooperation at EU level: the European Defence Agency*, ECA Journal 02/2025 (blz. 30-34).

⁹⁶ Jaarverslagen over de uitvoering van het GVDB van 2018 en 2024, Europees Parlement.

Tabel 1 — Huidige regelingen voor externe controle op het gebied van defensie

	ERK	Accountants college	Externe auditors	Nationale controle-instanties
■ Controleert ■ Controleert niet				
Door de EU gefinancierde instrumenten (EDF, ASAP, Edirpa, EDIP, cohesiefondsen, RRF, CEF enz.) en leningen die door de EU-begroting worden gegarandeerd (bv. SAFE)	■	■	■	■
EDA	■	■	■	■
Door het EDA beheerde EU-middelen	■	■	■	■
EIB	■	■	■	■
Concrete acties die worden gefinancierd of gegarandeerd uit de EU-begroting en worden beheerd door de EIB	■	■	■	■
Europese Vredesfaciliteit	■	■	■	■
Civiele GVDB-missies	■	■	■	■
Militaire GVDB-operaties, gemeenschappelijke kosten	■	■	■	■
Militaire GVDB-operaties, kosten die door de afzonderlijke lidstaten worden gedragen	■	■	■	■

ASAP — verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie, **CEF** — Connecting Europe Facility, **GVDB** — gemeenschappelijke veiligheids- en defensiebeleid, **EDA** — Europees Defensieagentschap, **EDF** — Europees Defensiefonds, **EDIP** — Europees programma voor de defensie-industrie, **Edirpa** — instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen, **EIB** — Europese Investeringsbank, **RRF** — herstel- en veerkrachtfaciliteit, **SAFE** — instrument Optreden voor de veiligheid van Europa

Bron: ERK.

82 De ERK heeft geen controlemandaat voor alle organen en instrumenten die betrokken zijn bij het defensiebeleid van de EU. Dit beperkt ons vermogen om de rol van externe auditor van de EU volledig te vervullen⁹⁷. Zoals we eerder hebben opgemerkt, zijn wij van mening dat de ERK moet worden aangewezen als externe controleur voor alle organen die worden opgericht om EU-beleid uit te voeren⁹⁸, met inbegrip van intergouvernementele structuren die van essentieel belang zijn voor de werking van de EU⁹⁹.

83 In de veiligheids- en defensiesector kan de toegang tot informatie worden beperkt door vertrouwelijkheidskwesties, nationale veiligheidswetgeving of regels inzake gerubriceerde informatie. Hoewel internationale controlestandaarden auditors volledige en onbeperkte toegang verlenen tot relevante informatie, documenten en personeel die nodig zijn voor de uitoefening van hun taken, kan het werken met gerubriceerde informatie de uitkomst van een controle beïnvloeden. Wanneer een significant deel van het gecontroleerde materiaal gerubriceerd is, wordt het opstellen van een zinvol verslag dat geschikt is voor publicatie per definitie moeilijk. Hoewel veiligheidsoverwegingen en de daarmee samenhangende correcte omgang met gerubriceerde informatie op defensiegebied van het grootste belang zijn, moet worden opgemerkt dat het onvermogen om te verwijzen naar concrete informatie of illustratieve voorbeelden de duidelijkheid beperkt en de nauwkeurigheid waarmee bevindingen kunnen worden gecommuniceerd, vermindert¹⁰⁰¹⁰¹.

Deze analyse werd door kamer III onder leiding van de heer George Marius Hyzler, lid van de Rekenkamer, te Luxemburg vastgesteld op haar vergadering van 14 juli 2026.

Voor de Rekenkamer

Tony Murphy
President

⁹⁷ [Analyse 03/2025](#): “Kansen voor het meerjarig financieel kader voor de periode na 2027”.

⁹⁸ [Evaluatie nr. 09/2019](#): “Europese defensie”.

⁹⁹ [ERK-strategie 2026-2030](#).

¹⁰⁰ [Hervé-Adrien Metzger — Setting the Scene](#).

¹⁰¹ Lene Schmidt, Deense nationale rekenkamer, “[How to reveal the big picture when almost every detail is classified?](#)”, ECA Journal 02/2025 (blz. 63-66).

Bijlagen

Bijlage I — EDIP — een geïntegreerde toolbox voor EU-defensie

Regelgevingsinstrumenten

- De structuur voor het Europese bewapeningsprogramma biedt een vrijwillig juridisch kader voor lidstaten en geassocieerde landen om samen te werken gedurende de gehele levenscyclus van defensiematerieel. Deze structuren zijn juridische entiteiten die in aanmerking komen voor EDIP-steun.
- Europese defensieprojecten van gemeenschappelijk belang zijn gezamenlijke industriële projecten die zijn opgezet om de EDTIB te versterken en kritieke vermogens te ontwikkelen.

Financiële instrumenten

- Het fonds voor de versnelde transformatie van defensietoeleveringsketens heeft tot doel de risico's van investeringen te verminderen en de productiecapaciteit uit te breiden, met name voor kmo's en kleine midcap-ondernemingen.
- Met het EDIP wordt de logica van ASAP uitgebreid naar bredere segmenten van de defensie-industrie en van het Edirpa door middel van gezamenlijke aanbestedingsacties. Deze acties zijn erop gericht de versnippering van de Europese defensiemarkt te verminderen en de interoperabiliteit te vergroten door lidstaten en Noorwegen te stimuleren om gezamenlijk Europese defensieproducten aan te schaffen. In het kader van het EDIP wordt 240 miljoen EUR uitgetrokken ter ondersteuning van deze gezamenlijke aanbestedingsacties¹.
- Het steuninstrument voor Oekraïne, met een specifieke begroting van 300 miljoen EUR, draagt bij aan het herstel, de wederopbouw en de modernisering van de Oekraïense industriële en technologische defensiebasis.

¹ [Common procurement actions](#), Europese Commissie, maart 2026.

Coördinatie-instrumenten (governance, samenwerking en marktversoepeling)

- Een comité voor de voorzieningszekerheid op defensiegebied zal ondersteuning bieden bij het monitoren van voorzieningsrisico's en de coördinatie tussen de lidstaten, de Commissie, de HV/VV en het EDA.
- Een Europees mechanisme voor militaire verkoop is bedoeld om gezamenlijke aanbestedingen te vergemakkelijken en de beschikbaarheid van defensieproducten te verbeteren.

Door deze verschillende instrumenten te bundelen, beoogt het EDIP de systemische uitdagingen waarmee de EDTIB te maken heeft op een meer samenhangende en langetermijngerichte manier aan te pakken.

Bijlage II — EU-voorkeursclausules in financieringsinstrumenten op defensiegebied

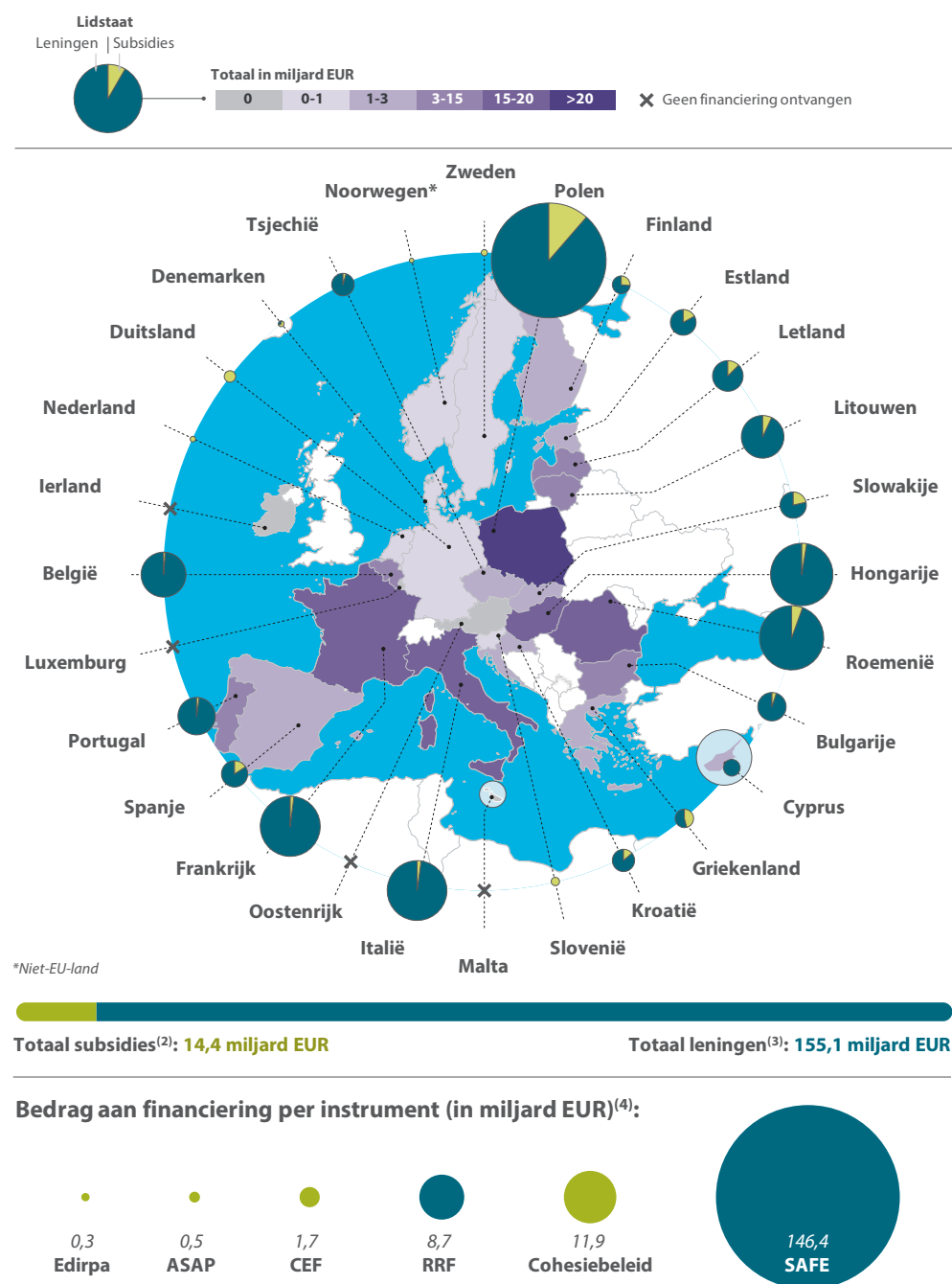
Instrument	Toelatingsvoorwaarden met betrekking tot de aanstelling en controle van contractanten	Herkomst van componenten	Controle op het ontwerp en intellectueel eigendom
EDF	In de EU, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen of Oekraïne Deelname van entiteiten die onder zeggenschap staan van derde landen is mogelijk, maar onder strikte voorwaarden		De resultaten mogen niet onderworpen zijn aan beperkingen van derde landen
ASAP	In de EU en IJsland, Liechtenstein of Noorwegen Deelname van entiteiten die onder zeggenschap staan van derde landen is mogelijk, maar onder strikte voorwaarden		Geen ondersteuning voor producten waarvoor beperkingen van derde landen gelden
Edirpa	In de EU en IJsland, Liechtenstein of Noorwegen Deelname van entiteiten die onder zeggenschap staan van derde landen is mogelijk, maar onder strikte voorwaarden	De kosten van componenten die afkomstig zijn van buiten de EU, IJsland, Liechtenstein of Noorwegen bedragen maximaal 35 %	
SAFE*	In de EU, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen of Oekraïne, of in derde landen op basis van overeenkomsten met de EU Deelname van entiteiten die onder zeggenschap staan van derde landen is mogelijk, maar onder strikte voorwaarden	De kosten van componenten die afkomstig zijn van buiten de EU, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen of Oekraïne bedragen maximaal 35 %	Ontwerpvrijheid is alleen vereist voor specifieke producten

Instrument	Toelatingsvoorwaarden met betrekking tot de aanstelling en controle van contractanten	Herkomst van componenten	Controle op het ontwerp en intellectueel eigendom
EDIP	In de EU, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen of Oekraïne Deelname van entiteiten die onder zeggenschap staan van derde landen is mogelijk, maar onder strikte voorwaarden	De kosten van componenten die afkomstig zijn van buiten de EU, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen of Oekraïne bedragen maximaal 35 %	Ontwerpvrijheid is vereist (afwijking voor munitie en raketten tot 2033)
EFC	Algemeen artikel over “EU-voorkeur”, die het mogelijk maakt om voor elk werkprogramma toelatingsvoorwaarden vast te stellen, drempels voor EU-oorsprong te bepalen en ontwerpvrijheid te eisen		

* Canada is het eerste niet-EU-land dat een [bilaterale overeenkomst](#) met de EU heeft ondertekend over de deelname van Canadese bedrijven en producten van Canadese oorsprong aan aanbestedingen in het kader van het SAFE-instrument.

Bron: ERK, op basis van Verordening (EU) 2021/697 (EDF), Verordening (EU) 2023/1525 (ASAP), Verordening (EU) 2023/2418 (Edirpa), Verordening (EU) 2025/1106 van de Raad (SAFE), Verordening (EU) 2025/2643 (EDIP) en voorstel COM/2025/555 van de Commissie (EFC).

Bijlage III — Overzicht van de EU-middelen die in 2021–2027 aan defensie zijn toegewezen, per land⁽¹⁾ en per financieringsinstrument, per april 2026

*Niet-EU-land

ASAP — verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie, CEF — Connecting Europe Facility, Edirpa — instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen, RRF — herstel- en veerkrachtfaciliteit, SAFE — instrument Optreden voor de veiligheid van Europa

Kaart: Administratieve grenzen: © EuroGeographics © OpenStreetMap | Cartografie: Eurostat — IMAGE, 04/2026

De op deze kaarten aangegeven grenzen en namen alsmede de gebruikte aanduidingen houden geen officiële bekrachtiging of aanvaarding door de Europese Unie in.

(¹) De logica achter de EU-defensieprogramma's is het verstrekken van financiering ter versterking van de EDTIB. De financiering mag als zodanig niet worden gezien als steun aan afzonderlijke lidstaten.

(²) Subsidies:

- De middelen uit de ASAP, Edirpa- en CEF-fondsen worden aan de lidstaten toegewezen op basis van de toewijzing per begunstigde.
- De middelen uit het cohesiebeleid worden rechtstreeks aan de lidstaten toegewezen.

Edirpa- en diverse ASAP-projecten worden uitgevoerd door consortia waarin partners uit verschillende lidstaten zijn vertegenwoordigd. Bij gebrek aan gegevens wordt de financiering weergegeven als toegewezen aan het land van de coördinator, waarbij geen rekening wordt gehouden met het feit dat andere projectdeelnemers in andere lidstaten gevestigd kunnen zijn.

(³) Leningen:

- De gegevens zijn mogelijk onvolledig, aangezien slechts enkele lidstaten bekend hebben gemaakt welk bedrag aan RRF-middelen is herschikt voor defensiedoeleinden. Dit betekent dat andere lidstaten mogelijk middelen aan defensie hebben toegewezen, zonder dat deze informatie openbaar is gemaakt. Het is ook onmogelijk om onderscheid te maken tussen defensiemiddelen en niet-defensiemiddelen die voor tweeeërlei gebruik zijn bestemd.
- Wat België betreft, omvat het cijfer voor de RRF een klein aandeel subsidies (< 1 %).
- De RRF-cijfers voor Polen en Spanje omvatten ruimtevaartactiviteiten die als voor tweeeërlei gebruik kunnen worden aangemerkt en niet noodzakelijkerwijs als zuivere defensie-uitgaven.
- Voor SAFE zijn de cijfers gebaseerd op wat de lidstaten hebben aangevraagd, hetgeen kan afwijken van de definitieve toewijzing. Voor Hongarije heeft de Commissie het beoordelingsproces van het investeringsplan nog niet afgerond, en het cijfer moet daarom als een maximumcijfer worden beschouwd.

(⁴) Er zijn geen gegevens opgenomen over de EOF-financiering per land, omdat deze niet openbaar beschikbaar zijn.

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie voor: [ASAP](#), [Edirpa](#), [CEF](#), [SAFE](#), [cohesiebeleid](#), [RRF](#) en [Speciaal verslag 04/2025](#).

Bijlage IV — Relevante publicaties van de ERK

Verslag	Titel
Speciaal verslag nr. 18/2018	Is de belangrijkste doelstelling van het preventieve deel van het stabiliteits- en groeipact behaald?
Evaluatie nr. 09/2019	Europese defensie
Speciaal verslag 10/2023	De voorbereidende actie inzake defensieonderzoek — Er werden enkele lessen geleerd, maar de waarde als proeftuin voor het verhogen van de defensie-uitgaven van de EU bleef beperkt door tijdgebrek en bescheiden resultaten
Advies 02/2024	Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het programma voor de Europese defensie-industrie en van een kader van maatregelen ter waarborging van de tijdige beschikbaarheid en levering van defensieproducten (EDIP)
Speciaal verslag 24/2024	Het ambtenarenapparaat van de EU — Een flexibel arbeidskader dat wordt onderbenut voor verbetering van personeelsbeheer
Analyse 02/2025	Prestatiegerichtheid, verantwoordingsplicht en transparantie — lessen die te trekken zijn uit de tekortkomingen van de RRF
Analyse 03/2025	Kansen voor het meerjarig financieel kader voor de periode na 2027
Speciaal verslag 04/2025	Militaire mobiliteit in de EU — Niet op volle snelheid door tekortkomingen in het ontwerp en belemmeringen onderweg
Advies 01/2026	Advies over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van het Europees Fonds voor concurrentievermogen (“het EFC”), met inbegrip van een specifiek programma voor onderzoeks- en innovatieactiviteiten op defensiegebied, tot intrekking van de Verordeningen (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697 en (EU) 2021/783, tot intrekking van bepalingen van de Verordeningen (EU) 2021/696 en (EU) 2023/588, en tot wijziging van Verordening (EU) [EDIP]
Speciaal verslag 04/2026	Kritieke grondstoffen voor de energietransitie — Geen rotsvast beleid
Advies 07/2026	over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het instrument “Europa in de wereld”

Afkortingen

Afkorting	Definitie/verklaring
ASAP	verordening betreffende de ondersteuning van de productie van munitie
Bbp	bruto binnenlands product
CEF	Connecting Europe Facility
DG DEFIS	directoraat-generaal Defensie-industrie en Ruimtevaart
EDA	Europees Defensieagentschap
EDEO	Europese Dienst voor extern optreden
EDF	Europees Defensiefonds
EDIP	Programma voor de Europese defensie-industrie
Edirpa	instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen (European defence industry reinforcement through common procurement act)
EDTIB	Europese technologische en industriële defensiebasis (European defence technological and industrial base)
EFC	Europees Fonds voor concurrentievermogen
EIB	Europese Investeringsbank
EPF	Europese Vredesfaciliteit (European Peace Facility)
EPRS	onderzoeksdienst van het Europees Parlement (European Parliamentary Research Service)
EUMAM	militaire bijstandsmissie van de EU
EUMS	militaire staf van de EU
FNLC	financiering die niet gekoppeld is aan kosten (financing not linked to costs)
GBVB	gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid
GVDB	gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid
HV/VV	hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid/vicevoorzitter van de Europese Commissie
Kmo	kleine of middelgrote onderneming
MFK	meerjarig financieel kader
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NEC	nationale ontsnappingsclausule (national escape clause)

PESCO	permanente gestructureerde samenwerking (permanent structured cooperation)
RRF	Herstel- en veerkrachtfaciliteit
SAFE	Optreden voor de veiligheid van Europa (Security Action for Europe)
VEU	Verdrag betreffende de Europese Unie
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

Verklarende woordenlijst

Term	Definitie/verklaring
Defensiegereedheid	Het vermogen om te anticiperen, zich voor te bereiden en te reageren op defensiecrises, met inbegrip van zware oorlogvoering.
Defensievermogen	Het beschikken over de middelen — zoals personeel, materieel, commandostructuur en operationele paraatheid — die nodig zijn om een specifieke defensiedoelstelling te verwezenlijken.
Europese technologische en industriële defensiebasis (European defence technological and industrial base)	Overkoepelende term voor actoren binnen de overheid, het bedrijfsleven en de onderzoekswereld in Europa die samen werken aan de ontwikkeling, productie en het onderhoud van militair materieel, technologieën en vermogens.
financiering die niet gekoppeld is aan kosten (financing not linked to costs)	Financieringsmodel op basis van de inachtneming van wettelijke voorwaarden of het behalen van resultaten en niet van werkelijke uitgaven.
Headroom (marge)	Het verschil tussen de eigen middelen die nodig zijn ter financiering van de EU-begroting en het maximum van de eigen middelen; het laatstgenoemde is een hoger bedrag dat de Commissie maximaal aan middelen bij de lidstaten mag opvragen om te voldoen aan aanvullende verplichtingen, bijvoorbeeld die welke voortvloeien uit de schuld van de EU.
Indirect beheer	Methode om de EU-begroting uit te voeren waarbij de Commissie uitvoeringstaken toevertrouwt aan andere entiteiten (zoals niet-EU-landen en internationale organisaties).

ERK-team

Deze analyse werd vastgesteld door controlekamer III “Externe maatregelen, veiligheid en justitie”, die onder leiding staat van ERK-lid George-Marius Hyzler. De controle werd geleid door ERK-lid Marek Opiola, ondersteund door Kinga Wisniewska-Danek, kabinetschef, en Bernard Witkos, kabinetsattaché; Cyril Messein, hoofdmanager; Els Brems, taakleider; Laurent Olivier en Anne Laura Juul, auditors. Laura McMillan verleende taalkundige ondersteuning. Dunja Weibel verleende grafische ondersteuning.

AUTEURSRECHT

© Europese Unie, 2026

Het beleid van de Europese Rekenkamer (ERK) inzake hergebruik is uiteengezet in [Besluit nr. 6-2019 van de ERK](#) over het opendatabeleid en het hergebruik van documenten.

Tenzij anders aangegeven (bv. in afzonderlijke auteursrechtelijke mededelingen), wordt voor inhoud van de ERK die eigendom is van de EU een licentie verleend in het kader van de [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)-licentie](#). Als algemene regel geldt daarom dat hergebruik is toegestaan mits de bron correct wordt vermeld en eventuele wijzigingen worden aangegeven. De hergebruiker van ERK-inhoud mag de oorspronkelijke betekenis of boodschap niet wijzigen. De ERK is niet aansprakelijk voor mogelijke gevolgen van hergebruik.

Aanvullende toestemming moet worden verkregen indien specifieke inhoud personen herkenbaar in beeld brengt, bijvoorbeeld op foto's van personeelsleden van de ERK, of werken van derden bevat.

Indien dergelijke toestemming wordt verkregen, wordt de bovengenoemde algemene toestemming opgeheven en zullen beperkingen van het gebruik daarin duidelijk worden aangegeven.

Wilt u inhoud gebruiken of reproduceren die geen eigendom van de EU is, dan dient u de auteursrechthebbende mogelijk rechtstreeks om toestemming te vragen.

Foto op de omslag: © zef art — stock.adobe.com.

Figuur 1 — De iconen zijn ontworpen met behulp van [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Alle rechten voorbehouden.

Software of documenten waarop industriële-eigendomsrechten rusten, zoals octrooien, handelsmerken, geregistreerde ontwerpen, logo's en namen, zijn uitgesloten van het beleid van de ERK inzake hergebruik.

De groep institutionele websites van de Europese Unie met de domeinnaam "europa.eu" bevat links naar sites van derden. Aangezien de ERK geen controle heeft over deze sites, wordt u aangeraden kennis te nemen van hun privacy- en auteursrechtbeleid.

Gebruik van het ERK-logo

Het logo van de ERK mag niet worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van de ERK.

HTML	ISBN 978-92-849-8199-1	ISSN 2811-8286	doi:10.2865/9373029	QJ-01-26-040-NL-Q
PDF	ISBN 978-92-849-8200-4	ISSN 2811-8286	doi:10.2865/3436289	QJ-01-26-040-NL-N

CITEERWIJZE

Europese Rekenkamer, [Analyse 01/2026](#), “EU-defensiebeleid in de schijnwerpers”,
Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2026.

De Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de verslechtering van de mondiale veiligheidssituatie hebben geleid tot een verschuiving in het defensiebeleid van de EU. Geconfronteerd met ontoereikende voorraden, lange doorlooptijden voor de productie, afhankelijkheid van niet-Europese leveranciers en logistieke knelpunten hebben zowel de EU als haar lidstaten hun financiering voor defensie aanzienlijk opgevoerd. Dit is een cruciaal moment voor de Europese technologische en industriële defensiebasis om de productiecapaciteiten uit te breiden, innovatie te stimuleren en partnerschappen te versterken.

In deze analyse worden de ontwikkelingen in het defensielandschap van de EU van 2020 tot medio 2026 gepresenteerd, met bijzondere aandacht voor recente EU-initiatieven op dit gebied, met inbegrip van financiële instrumenten en wijzigingen in de regelgeving. De analyse belicht de kansen, uitdagingen en risico's die verband houden met financieel beheer, governance, transparantie en verantwoordingsplicht.

EUROPESE
REKENKAMER

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

EUROPESE REKENKAMER
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBURG

Tel. +352 4398-1

Inlichtingen: eca.europa.eu/nl/contact
Website: eca.europa.eu
Social media: @EUauditors